

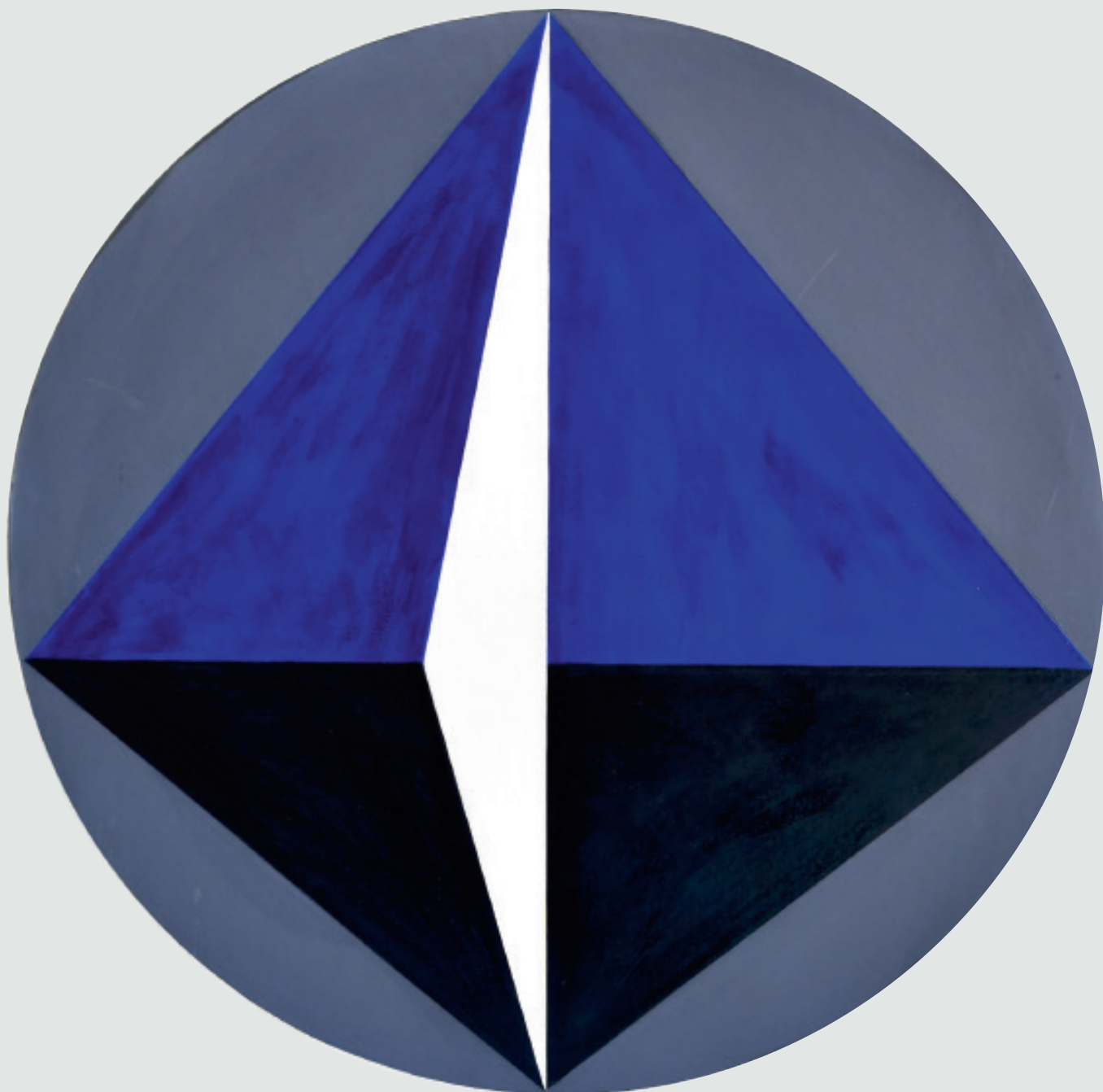
NR 50

MARZEC 2024

ISSN 1506-6193

MUSEÍON

INFORMATOR MUZEUM ZIEMI LUBUSKIEJ W ZIELONEJ GÓRZE

„Krag” Szpakowskiego

Więcej informacji o wystawie na s. 5-6

I s. okładki: Marian Szpakowski, *Kompozycja XVIII*, 1966,
akryl, olej, płyta pilśniowa, wł. Muzeum Ziemi Lubuskiej

Zielona Góra w kadrach Czesława Łuniewicza

Więcej informacji o wystawie na s. 12-13

Panoramy Zielonej Góry z lat 60./70. XX w.

OD REDAKCJI

Emilia Ćwilińska – 50. numer „Museionu” 4

WYSTAWY

Jacek Gernat – „Krag” Szpakowskiego w w Galerii Nowy Wiek 5

[red.] – *Generacje* Oskara Zięty 6

Alina Polak-Woźniak – *Uczyni klienta bohaterem Twojej historii...* 7

Tomasz Kowalski – Etykiety win lubuskich 9

Arkadiusz Cincio – Winnica Equus, czyli koń 10

[red.] – *Cały ten jazz* – fotografie W. Druszcza i A. Dąbrowskiego 11

Izabela Korniluk, Grzegorz Wanatko – *Zielona Góra w kadrach
Czesława Łuniewicza* 12

Longin Dzieżyc – *Talleyrandowie – powrót* 14

[red.] – Paweł Napierała – *Obecne* 17

Justyna Lubas-Wałęcka – *Oblicza nieśmiertelności...* 18

Izabela Korniluk – *Zapomniani bohaterowie i ich szable ze zbiorów
Pawła Komorowskiego* 20

Barbara Maculewicz – *Życie jest podróżą* – wystawa prac osób
niepełnosprawnych 21

Leszek Kania – *Cisza* – wystawa prac Grażyny Michalak-Bazylewicz 22

Lidia Głuchowska – „Homage à Jan Buck” – międzynarodowe
sympozjum i podwójna wystawa w Muzeum Ziemi Lubuskiej 23

WARSZTATY

Barbara Maculewicz – *Muzealne spacerzy z historią i architekturą* 27

Renata Gresiuk-Kowalska – *Czar Bożego Narodzenia* 28

Renata Gresiuk-Kowalska – *Muzeoferie 2024...* 29

OMÓWIENIA

Longin Dzieżyc – *Dziennik księżnej Dino* 30

Justyna Lubas-Wałęcka – *Kolekcja wołyńska Tadeusza Marcinkowskiego...* 31

[red.] – *Spotkanie przy książce Igora Myszkiewicza* 32

Anitta Maksymowicz – *Publikacje Oficyny MZL w 2023 roku* 33

WYDARZENIA

Grzegorz Wanatko – *Żużlowcy w Muzeum* 35

Grzegorz Wanatko – *Pamiętka związana z Ekkim Gärtnerem* 36

Elżbieta Pastyrczyk – *Ocena efektów zrealizowanego projektu
„Rozbudowa i modernizacja Muzeum Ziemi Lubuskiej”* 36

Grzegorz Wanatko – *„Historia nieznaną”* 37

Alina Polak-Woźniak – *Promocja książki Honorowi Obywatele Miasta* 37

Izabela Korniluk – *Zielonogórskie Zaduszki* 38

Izabela Korniluk – *Wizyta gości z Forst* 39

Julia Molibog – *Zielona Góra od kuchni...* 40

Justyna Lubas-Wałęcka – *Śląskie spotkania w Haus Schlesien* 40

Izabela Korniluk – *Jubileusz 60-lecia LTN-u...* 42

Elżbieta Pastyrczyk – *Nowa aranżacja holu i sklepu muzealnego* 43

Emilia Ćwilińska – *Z życia Muzeum* 44

PODSUMOWANIA

Emilia Ćwilińska – *2023 rok – Muzeum w liczbach* 46

Informator Muzeum Ziemi Lubuskiej „Museion” liczy sobie już 25 lat

Okładka pierwszego numeru „Museionu”,
który ukazał się w październiku 1998 roku

Działalność muzealna musi mieć szeroką ośnowę, oprócz wystaw ważne jest zaplecze w postaci interesujących zbiorów i wyształconych kustoszy, bardzo istotne znaczenie mają także wydawnictwa wspomagające, m.in. popularyzowanie naszej pracy, edukację, badania naukowe, działania artystyczne własne i międzymuzealne. W naszym przypadku to „Museion”, pierwszy informator tego typu wydawany w kraju.

Andrzej Toczewski

M. Masłowska, *Muzealnikiem chciałem być od zawsze. Wiad z dyrektorem Muzeum Ziemi Lubuskiej w Zielonej Górze, dr. Andrzejem Toczewskim*, „Museion” 2012, nr 31, s. 5-9.

WYDAWCA –
MUZEUM ZIEMI LUBUSKIEJ
W ZIELONEJ GÓRZE

Redaguje zespół:

Anitta Maksymowicz, Alina Polak-Woźniak,
zdjęcia – Mariusz Kowalski, projekt okładki –
Igor Myszkiewicz, redaktor naczelna – Emilia
Ćwilińska

Nakład: 100 egz.

50. numer „Museionu”

Emilia Ćwilińska

Informator Muzeum Ziemi Lubuskiej „Museion” jest wydawnictwem ciągłym ukazującym się nieregularnie od ponad 25 lat. Inicjatorem pisma był ówczesny dyrektor Muzeum dr Andrzej Toczewski. Nazwa pochodzi od greckiego słowa *museion*, co oznacza świątynię muz. Pierwszy numer informatora wydano w październiku 1998 roku. Czasopismo było jedną z pierwszych tego typu publikacji w polskim krajoznawstwie muzealnym: z jednej strony – popularnym w formie i skierowanym do szerokiego grona odbiorców, z drugiej – nie ograniczającym się wyłącznie do bieżących wydarzeń, dość zróżnicowanym pod względem tematyki, sięgającym również po materiały o charakterze analiz czy esejów. Dzięki tej otwartej formule stało się inspiracją dla kolejnych pism tworzonych przez inne muzea. Pierwszą wieloletnią redaktorką naczelną była Urszula Rogowska – kustosz w Dziale Oświatowym MZL.

„Museion” przygotowujący jest w całości przez pracowników (z niewielkimi wyjątkami) i traktuje o bieżących wydarzeniach, wystawach, zbiorach MZL, działalności oświatowo-edukacyjnej, spotkaniach, konferencjach, które odbywają się w Muzeum. Na łamach pisma zamieszczane są wyniki badań kustoszów, prezentowane najcenniejsze zbiory, omawiane ogólne zagadnienia z dziedziny historii i sztuki, jak również problemy związane z szeroko pojętym muzealnictwem, historią zielonogórskiego Muzeum i jego współpracą z innymi placówkami. Informator jest bogato ilustrowany materiałem fotograficznym.

„Museion” od ponad ćwierćwiecza dokumentując codzienną pracę Muzeum stanowi swoiste kalendarium nawet dla samych muzealników. Prace związane z przygotowaniem

do druku, począwszy od wykonania projektu graficznego, składu i łamania tekstów, skanowania oraz redakcji i korekty, wykonywane są przez pracowników Muzeum. Całością do 2021 roku kierowała Urszula Rogowska, w jej pierwszym zespole była Barbara Fijałkowska, która zajmowała się redakcją techniczną (do 2003 roku), ponadto Zofia Zalewska (do 2019 roku), Emilia Ćwilińska, Anitta Maksymowicz i Igor Myszkiwicz. Na przestrzeni ponad dwóch dekad nad kształtem publikacji pracowały również Małgorzata Masłowska, Małgorzata Radecka-Zielińska, Aleksandra Łobodzińska oraz Alicja Błażyńska. Atrakcyjny materiał fotograficzny przygotowywali Marek Szpak, Marcin Raba, Tomasz Daikler.

Obecnie skład redakcji „Museionu” to dr Alina Polak-Woźniak oraz dr Anitta Maksymowicz, zajmujące się redakcją tekstów, Mariusz Kowalski, który zapewnia dokumentację fotograficzną, Igor Myszkiwicz opracowuje projekt okładki i Emilia Ćwilińska – redaktorka naczelna, przygotowuje koncepcję poszczególnych numerów oraz wykonuje redakcję techniczną.

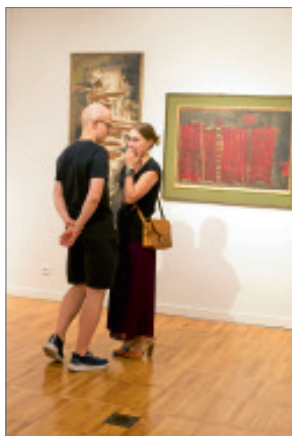
Informator początkowo wydawany był w nakładzie 500 egzemplarzy, obecnie od kwietnia 2022 roku, w uatrakcyjnionej szacie graficznej, ukazuje się w 100 egzemplarzach. Rozsyłany jest m.in. do: Biblioteki Narodowej, bibliotek wojewódzkich, uniwersyteckich, innych muzeów oraz placówek kultury w ramach wymiany wydawnictw. Można go również nabyć w muzealnym sklepiku stacjonarnym i internetowym, jest także dostępny online.

Dziękujemy wszystkim osobom współpracującym z nami w ciągu tych 25 lat i 50 numerów oraz naszym Czytelnikom, na których dalsze zainteresowanie bardzo liczymy.

Okładki „Museionu” na przestrzeni 25 lat

„Krąg” Szpakowskiego w Galerii Nowy Wiek

Podczas wernisażu

Jacek Gernat

Przypadająca w ubiegłym roku 40. rocznica śmierci Mariana Szpakowskiego (1926-1983) stała się okazją do zorganizowania serii wydarzeń artystycznych upamiętniających nestora zielonogórskiej plastyki współczesnej. Serię tę rozpoczął 1 września 2023 roku wernisaż wystawy *Marian Szpakowski (1926-1983) | Co pozostaje... (szkice, grafiki, zdjęcia z pracowni artysty)*, zorganizowanej przez BWA Zielona Góra. Z kolei 8 września o godzinie 16.00 w centrum miasta, na rogu placu Marszałka Józefa Piłsudskiego i ul. Bolesława Chrobrego, nastąpiło uroczyste odsłonięcie rzeźby plenerowej Oskara Zięty pt. *GENERACJE*, powstałej z inspiracji reliefem Szpakowskiego na fasadzie zielonogórskiej galerii. W tym samym dniu, zaledwie godzinę później miało miejsce wernisaż wystawy „Krąg” Szpakowskiego w naszym Muzeum.

Muzealna ekspozycja przybliży twórczość Mariana Szpakowskiego oraz dorobek artystów zrzeszonych wraz z nim w Grupie „Krąg”. Prace malarskie i graficzne z kolekcji Muzeum Ziemi Lubuskiej, Biblioteki Uniwersytetu Zielonogórskiego, Muzeum Uniwersyteckiego UMK w Toruniu

oraz zbiorów prywatnych ukazują różnorodność awangardowych poszukiwań twórczych członków ugrupowania – od malarstwa materii, abstrakcji ekspresyjnej i organicznej, poprzez ekspresjonistyczną figurację, po sztukę geometryczną, reprezentowaną zwłaszcza dziełami Szpakowskiego, które na wystawie zajmują miejsce szczególne.

Założona w 1960 roku z inicjatywy „Szpaka” międzyśrodowiskowa Grupa „Krąg” skupiała przedstawicieli ośrodków twórczych Krakowa, Wrocławia, Zielonej Góry oraz polskich artystów emigracyjnych z Londynu, z którymi Szpakowski nawiązał kontakt podczas swoich pobytów w Wielkiej Brytanii. W skład grupy weszli malarze i graficy, których połączyły wspólne zainteresowania, więzy przyjaźni (niekiedy jeszcze z okresu studiów, m.in. w Akademii Sztuk Pięknych w Krakowie) oraz zbliżone poglądy na sztukę i szeroko rozumianą sztukę współczesną. Reprezentujący zróżnicowane osobowości i postawy twórcze artyści uznali za swój cel – jak ujął to Marian Szpakowski – *znalezienie takich wartości formalnych i treściowych, które we właściwy sposób byłyby odzwierciedleniem pełnej prężności*

Marian Szpakowski (ur. 11.01.1926 w Zaleszczykach, zm. 1.09.1983 w Zielonej Górze) – studiował w latach 1948-1953 w Akademii Sztuk Pięknych w Krakowie pod kierunkiem prof. Zygmunta Radnickiego i prof. Hanny Rudzkiej-Cybisowej, dyplom uzyskał w roku 1954. W tym samym roku zamieszkał w Zielonej Górze. W latach 1961-1971 pełnił funkcję prezesa Zarządu Okręgu ZPAP w Zielonej Górze. Był inicjatorem i wieloletnim organizatorem Wystaw i Sympozjów Złotego Grona (1963-1981). W 1971 roku założył promującą poszukiwania twórcze zielonogórską Galerię 70. Od drugiej połowy lat 50. XX wieku uczestniczył w wielu wystawach indywidualnych i zbiorowych w kraju i za granicą. Pod koniec życia pełnił funkcję dyrektora BWA w Zielonej Górze (1982-1983). Zajmował się malarstwem, grafiką, rzeźbą i scenografią. W zbiorach Muzeum Ziemi Lubuskiej znajduje się ponad 80 dzieł Mariana Szpakowskiego (obrazów, reliefów, grafik i rysunków), dokumentujących różne etapy twórczości artysty.

Artyści Grupy „Krąg”: Janina Baranowska, Ewa Buczyńska, Adam Falkiewicz, Klem Felchnerowski, Stanisław Frenkiel, Walenty Gabriasiak, Włodzimierz Kunz, Marek Łączyński, Lucjan Mianowski, Kazimierz Rojowski, Marian Szpakowski, Stanisław Wójtowicz, Cecylia Wodnicka-Ząbkowska, Józef Ząbkowski, Janina Żemojtel.

i dynamizmu epoki, w której żyjemy, jej zjawisk i otaczającego nas świata.

W latach 1961-1966 odbyło się pięć Wystaw Malarstwa i Grafiki Grupy „Kraąg”: 1961 – Zielona Góra (Muzeum Okręgowe, Salon ZPAP), Poznań (Klub ZPAP), 1962 – Kraków (Salon ZPAP), 1963 – Londyn (University of London), 1964 – Kraków (Pałac Sztuki), 1966 – Wrocław (Salon BWA), ponadto w 1979 roku miał miejsce pokaz prac plastyków grupy w zielonogórskim BWA. Inicjator powstania Grupy „Kraąg” od początku był jej wiodącą postacią, pełniąc rolę animatora artystycznych działań ugrupowania, komisarza większości wystaw oraz autora bądź projektanta

graficznego towarzyszących im katalogów. Działalność na forum grupy należała do ważnych aspektów wielostronnej aktywności Szpakowskiego, artysty w szczególny sposób zasłużonego dla zielonogórskiej i ogólnopolskiej plastyki lat 60. i 70. XX wieku.

Tytuł: „Kraąg” Szpakowskiego

Czas trwania: 9 IX – 15 X 2023

Miejsce: Galeria Nowy Wiek Muzeum Ziemi Lubuskiej w Zielonej Górze

Kuratorzy: Marta Gawęda-Szymaniak, Jacek Gernat, Leszek Kania

Generacje Oskara Zięty

Przekrojowa wystawa prac Oskara Zięty *Generacje* we wrześniu 2022 roku w Muzeum Ziemi Lubuskiej i BWA wiązała się m.in. z obchodami jubileuszu 800-lecia Zielonej Góry i 700-lecia uzyskania praw miejskich. Z tej okazji artysta zapowiedział wykonanie rzeźby w przestrzeni miejskiej Winnego Grodu, w efekcie powstała praca inspirowana reliefem Mariana Szpakowskiego znajdującym się na ścianie frontowej Biura Wystaw Artystycznych. Rzeźba *Generacje* o wysokości 6,5 metra i ważąca 1,5 tony, wykonana autorską metodą artysty, stanęła na wzniesieniu przy skrzyżowaniu placu Marszałka Józefa Piłsudskiego z ulicą Bolesława Chrobrego. Uroczystego odsłonięcia dokonał Prezydent Zielonej Góry Janusz Kubicki 8 września 2023 roku. Wydarzenie to było okazją do ponownej prezentacji dzieł Oskara Zięty w Muzeum Ziemi Lubuskiej. Sale muzealne znów zapełniły się lustrzanymi obiektami wykonanymi technologią kształtowania stali za pomocą sprężonego powietrza. Znów można było podziwiać instalację dedykowaną Zielonej Górze, a inspirowaną wspomnianym reliefem Mariana Szpakowskiego, ponadto unikatowe formy przestrzenne, a także rysunki obrazujące prace koncepcyjne przy tworzeniu rzeźby *Generacje*.

[red.]

Oskar Zięta i dyrektor Muzeum Leszek Kania podczas wernisażu

Tytuł: *Generacje* Oskara Zięty

Czas trwania: 10 IX – 15 X 2023

Miejsce: Muzeum Ziemi Lubuskiej w Zielonej Górze

Kurator: Oskar Zięta, Leszek Kania

Zwiedzający podczas otwarcia wystawy

Uczyn klientem bohaterem Twojej historii – z dziejów zielonogórskiej reklamy

Alina Polak-Woźniak, Agnieszka Urbaniak,
Paweł Kalisz

Za najstarsze ogłoszenie reklamowe przyjmuje się papirus pochodzący z 3000 roku p.n.e. z Teb. Informował on o nagrodzie czekającej na tego, kto odnajdzie zbiega. Jednak to reklama ustna stanowiła pierwotną formę przekazów promujących określone towary. Odpowiednikami współczesnych ulotek, afiszy i plakatów były gliniane tabliczki czy też papirusy. Na pochodzącej z antycznych Pompejów tablicy można było przeczytać: „Wędrowcze! Idź stąd do dwunastej wieży, tam prowadzi Sarinus winiarnię. Wstąp do niej – bądź zdrow!”. Ogromną rewolucją było wynalezienie druku. Za pierwszą reklamę prasową uznaje się tę wydaną drukiem w XV-wiecznej Anglii – były to wskazówki dla duchownych co do obchodów świąt Wielkiej Nocy. W początkowej fazie rozwoju reklamy prasowe przygotowywane były przez dziennikarzy i artystów, którzy treści redagowali w sposób czysto informacyjny, bez jakichkolwiek słownych ozdób. Wraz z rozwojem konkurencji, coraz większą uwagę przykładano do tego, by czymś specjalnym, oryginalnym wyróżnić anons spośród innych...

Na naszą wystawę wybraliśmy reklamy zarówno prasowe, jak i obiekty czy gadzety reklamowe dotyczące Zielonej Góry, od XIX wieku do współczesności. Staraliśmy się zaprezentować anonse najciekawsze wizualnie, ale też promujące niespotykane towary i usługi.

Ekspozycja powstała z materiałów dostępnych w Wojewódzkiej i Miejskiej Bibliotece Publicznej im. C. Norwida w Zielonej Górze oraz Archiwum Państwowym w Zielonej Górze, a także ze zbiorów Muzeum Ziemi Lubuskiej. Uzupełnieniem były oryginalne obiekty reklamowe pochodzące z kolekcji muzealnej oraz zbiorów prywatnych.

Niespodziewanym akcentem stały się litery układające się w napis MODA, wieńczące niegdyś wejście do popularnego sklepu z odzieżą mieszczącego się na zielonogórskim rynku. Szyld ten przekazali do muzealnych zbiorów fachowcy remontujący jesienią 2023 staromiejską kamienicę.

Pierwszy pomysł na tę wystawę padł kilka lat temu z ust wiceszefa biblioteki dr. Przemysława Bartkowiaka. Pierwotnie prezentować mieliśmy po prostu stare czasopisma. Jednak w miarę naszej wspólnej pracy i kwerendy w zbiorach narodziła się idea pokazania ciekawszego wycinka działalności prasowej, zarówno przedwojennej, jak i nowszej, po 1945 roku. Wspomniałbym dodatkowo okazały się zdjęcia zielonogórskich neonów autorstwa Czesława Łuniewicza.

Równie interesujący co sama wystawa był poprzedzający ją wielomiesięczny proces doboru materiałów prasowych, które finalnie zostały zaprezentowane. Cezurę czasową dla całości materiału stanowił rok 1945 rozdzielający niemiecki i polski okres prasy zielonogórskiej stanowiącej znakomite źródło wiedzy o lokalnej reklamie. Analizą publikacji okresu przedwojennego zajął się Paweł Kalisz z Archiwum Państwowego w Zielonej Górze. Za koncepcję pozwalającą na wypracowanie finalnego kształtu treści obrazujących powojenne dzieje prasowej reklamy zielonogórskiej odpowiedzialna była Agnieszka Urbaniak z Działu Informacji Regionalnej i Bibliograficznej WiMBP im. C. Norwida w Zielonej Górze, która stworzyła zarówno zasady doboru analizowanych tytułów prasowych, jak i założenia metodologiczne odnoszące się do sposobu ich selekcji. Z racji rozległości materiału, zdecydowała o zastosowaniu doboru losowego prostego – metody stanowiącej najnaturalniejszy sposób konstruowania próby badawczej, polegającej na bezpośrednim i nieograniczonym doborze jednostek badanych do próby statystycznej. Dzięki temu z czterech wybranych

do analizy, charakterystycznych dla powojennego zielonogórskiego rynku prasowego tytułów („Gazeta Zielonogórska”, „Gazeta Lubuska”, „Gazeta Nowa”, „Nadodrze” oraz „Faktor”) stworzono ostateczną próbę badawczą, na którą składały się wylosowane (reprezentujące maksimum dwa roczniki w każdym dziesięcioleciu) numery „GL”-„GZ” oraz cały dostępny w zielonogórskiej księżnicy oraz Zielonogórskiej Bibliotece Cyfrowej zasób trzech pozostałych tytułów. W okresie od stycznia do lipca 2023 przejrano łącznie 3678 numerów wskazywanych tytułów, w tym: 2579 numerów „GL”-„GZ” z lat 1950, 1952, 1960, 1965, 1975, 1976, 1981, 1996, 2000; 511 numerów „Gazety Nowej” (z lat 1990-1993); 16 numerów czasopisma „Faktor” – jednodniówki z lat 1975-1981 oraz 572 numery czasopisma „Nadodrze” z lat 1957-1990. Zgodnie z zamysłem kuratorki, A. Urbaniak, wybrane zostały przykłady prasowe ukazujące zarówno te najbardziej znane, jak i te zaskakująco nieznane, specyficzne dla Zielonej Góry bądź charakterystyczne dla czasów, w których powstawały, ciekawe w treści i/lub formie graficznej reklamy. Ich uzupełnienie stanowiły materiały zaczerpnięte z dwóch publikacji o Zielonej Górze: wydanego w 1945 roku informatora adresowego (pierwszej powojennej publikacji o mieście, wydrukowanej przez tutejsze Zakłady Graficzne z inicjatywy ich dyrektora, Alfonsa Bogaczyka) oraz „Informatora gospodarczo-turystycznego województwa zielonogórskiego” z roku 1957. Nieoceniona była pomoc innych pracowników Działu: Agnieszki Chudej (która także podjęła się selekcji reklam) oraz Łukasza Mikołajczuka i Igora Raka (odpowiedzialnych za techniczne przygotowanie skanów reklam).

P. Kalisz dokonał także doboru fotografii ukazujących reklamy świetlne. Czesław Łuniewicz przekazał swoje zbiory do Archiwum Państwowego w Zielonej Górze 12 czerwca 2013 roku. Pośród materiałów dokumentujących działalność wystawienniczą, zestawu wycinków prasowych oraz publikacji naukowych, napisanych na podstawie prac fotografa, znalazły się także negatywy. Są one zdecydowanie najcenniejszą częścią przekazanych materiałów, prezentując pracę Cz. Łuniewicza dla Urzędu Konserwatora Zabytków, wydawnictwa społeczno-kulturalnego „Nadodrze” oraz jego życie prywatne. Obecnie trwają prace digitalizacyjne kolekcji, których rezultatem jest 55 500 skanów fotografii (stan na początek 2024 roku), a ostrożne szacunki wskazują, że liczba zdjęć może dojść nawet do 100 tys.

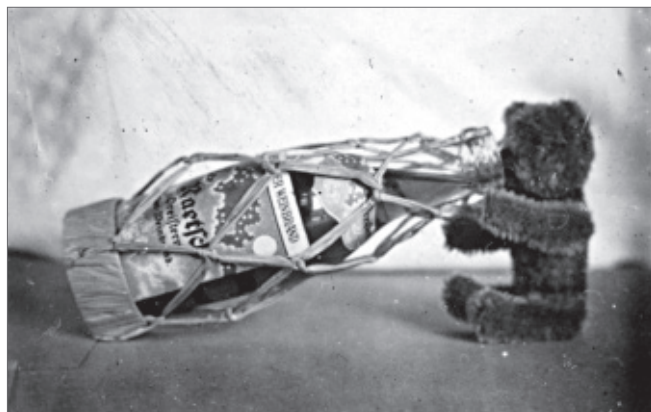
Przedstawione na wystawie zdjęcia neonów dokumentują, w jaki sposób dawniej reklamowano firmy na Starym Rynku i w jego okolicach. Ujęcia zostały wykonane w porze nocnej, co podnosi ich wartość, ponieważ prezentuje szyldy w najlepszych warunkach, kiedy najbardziej przyciągały wzrok przechodniów. Zdjęcia nocne w posiadanych negatywach fotografa stanowią jedynie promil kolekcji, wpływ na taki stan rzeczy miały na pewno ograniczenia techniczne.

Dużo radości przyniosło Alinie Polak-Woźniak zbieranie różnego rodzaju humorystycznych historyjek i anegdot dotyczących zielonogórskich zakładów, przedsiębiorstw oraz

Fragment ekspozycji

fachowców różnych zawodów. Opowieści i wspomnienia pozyskane zostały w trakcie rozmów m.in. z muzealnikami (Izabelą Korniluk, Grzegorzem Wanatko, Tomaszem Kowalskim), dziennikarzami (Tomaszem Czyżniewskim) i archeologiem (Bartłomiejem Gruszką). Innym zaskakującym elementem były materiały marketingowe używane przez tutejszą wytwórnię koniaków Raetscha w latach 30. XX wieku – w trakcie targów zakład wynajmował odpowiednio ubrane hostessy, natomiast na fotografiach reklamowała go kilkunastoletnia dziewczynka ze słuszną lampką trunku w ręce albo pluszowy misio uroczo obejmujący butelkę sztandarowego zielonogórskiego winiaku.

Fotografia, lata 30. XX w. ze zbiorów Muzeum Ziemi Lubuskiej

Mamy nadzieję, że nasza wystawa pozwoliła Państwu spojrzeć w zupełnie nowy sposób na historię Zielonej Góry, która niedawno obchodziła jubileusz swojego 800-lecia.

Tytuł: *Uczyn klienta bohaterem Twojej historii – z dziejów zielonogórskiej reklamy* ze zbiorów Muzeum Ziemi Lubuskiej, Wojewódzkiej i Miejskiej Biblioteki Publicznej im. C. Norwida oraz Archiwum Państwowego w Zielonej Górze.

Czas trwania: 13 IX – 3 XII 2023

Miejsce: Muzeum Ziemi Lubuskiej w Zielonej Górze

Kuratorzy: dr Alina Polak-Woźniak (MZL), Agnieszka Urbaniak (WiMBP), dr Paweł Kalisz (APZG)

Etykiety lubuskiego wina

Tomasz Kowalski

W dniach 13 września – 5 listopada 2023 odbyła się wystawa zatytułowana *Etykieta wizytówką wina*. Zaprezentowano na niej kilkadziesiąt etykiet pochodzących z lubuskich winiarni. Tutejsze winiarstwo, które odrodziło się po kilkunastu latach niebytu, zaś wytwórcy postanowili zadbać nie tylko o jakość produkowanych przez siebie trunków, ale i o wygląd kryjących je butelek. Etykieta odgrywa istotną rolę w reklamie i sprzedaży wina, jest nośnikiem informacji, pierwszym elementem, na który zwraca uwagę nabywca. Często to ona decyduje o wyborze tej czy innej marki.

Zwiedzający wystawę mogli zapoznać się z różnymi projektami „wizytówek” wina – od bardzo prostych po wyszukane, od humorystycznych po fantastyczne. Warto wspomnieć tu winnice: Stara Winna Góra z Górzkiowa, dla której etykiety tworzyła zielonogórska artystka Agata Buchalik-Drzyzga; Winne Tarasy, dla której na etykietach uwieczniono motywy dekoracyjne pochodzące ze starego domu będącego siedzibą winnicy; Miłosz z Łazu k. Zielonej Góry, na której wyrobach znalazł się portret przedwojennego winiarza i filantropa Carla Engmanna (oryginał tego dzieła autorstwa Carla Seifferta należy do kolekcji Muzeum Ziemi Lubuskiej); oszczędne w wyrazie etykiety winnicy Ingrid czy wesołe i wzbudzające sentyment etykiety Winnogóry, które przedstawiają np. wizerunek polskiego fiata 125p.

Każdy lubuski winiarz wytwarza kilka rodzajów produktu, co przekłada się na różnicowanie etykiet. Oprócz wzorów dekoracyjnych zawierają one nazwę winnicy, wina, szczep (odmianę) winorośli, rok produkcji, czasem nazwisko producenta. Muzealna ekspozycja uwiarydla, że tutejsze winiarstwo to nie hobby kilkadziesiąciu zapaleńców, ale sprofesjonalizowany sposób na życie wielkiej grupy przedsiębiorców, którzy pracują z pełnym zaangażowaniem. Wystawę uzupełniły etykiety przedwojennych zielonogórskich winiaków, a także win produkowanych w okresie PRL-u oraz kilku wyrobów francuskich. Ciekawostką był plakat ukazujący etykiety słynnej bordoskiej posiadłości Château Mouton Rothschild, dla której co roku projektuje inny znany artysta. Można tu przytoczyć nazwiska takie jak Salvador Dali (1958), Marc Chagall (1970), Andy Warhol (1975), Pablo Picasso (1979) i wielu innych.

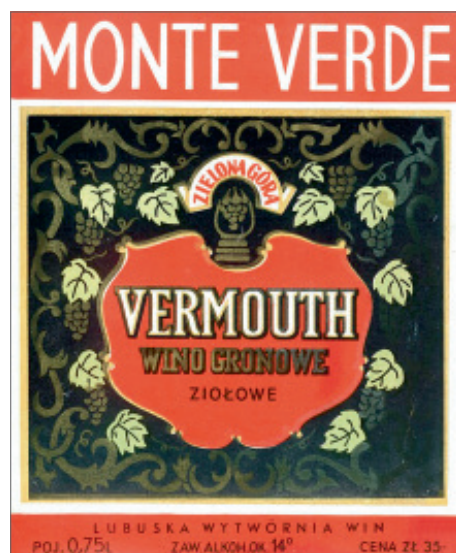
Łącznie zaprezentowano niemal sto różnych etykiet, w tym pozyskane bezpośrednio od lokalnych winiarzy, którzy bardzo chętnie przekazywali „wizytówki” swoich wytwórni, Część z nich zaś pochodziła z dawnych muzealnych zbiorów. Liczymy na to, że w miarę upływu czasu, wraz ze zwiększeniem lubuskiej produkcji winiarskiej wzrośnie też liczba autorskich projektów etykiet, a tym samym zwiększy się poświęcona im kolekcja Działu Winiarskiego MZL.

Etykieta wina musującego Grempler Marke Landkarte z mapą powiatu zielonogórskiego, po 1926 roku

Etykieta winiaku zielonogórskiej wytwórni Raetsch, lata 30. XX w.

Etykieta wina zielonego Lubuskiej Wytwórni Win, lata 60.-70. XX w.

Etykieta wina Lauda z Winnicy Miłosz, 2019 rok

Tytuł: *Etykieta wizytówką wina*
 Czas trwania: 13 IX – 5 XI 2023
 Miejsce: Muzeum Ziemi Lubuskiej w Zielonej Górze
 Kuratorzy: Tomasz Kowalski, dr Arkadiusz Cincio

Winnica Equus, czyli koń

Arkadiusz Cincio

13 września 2023 roku w gmachu MZL odbył się uroczysty wernisaż wystawy pt. *Winnica Equus* z cyklu *Winnice Lubuskie. Wczoraj i dziś*.

Winiarstwo lubuskie przechodzi obecnie burzliwy rozwój. W połowie lat 90. ubiegłego wieku zapoczątkowany został ruch społeczny mający na celu odnowienie uprawy winorośli. Początkowo legalna sprzedaż win produkowanych przez polskich winiarzy była w zasadzie niemożliwa. Istotne zmiany w ustawodawstwie winiarskim zaszły (głównie za sprawą winiarzy i polityków z naszego województwa) w latach 2009-2011. Obecnie uprawa winorośli i produkcja wina w naszym regionie wkroczyła w nowy etap – profesjonalizacji produkcji, a także poszerzenia oferty agroturystycznej. Gronowe wino lubuskie jest dostępne w legalnej sprzedaży, a winnice stały się jedną z głównych atrakcji turystycznych regionu. W 2008 roku powstał Lubuski Szlak Wina i Miodu, który prowadzi przez winnice, pasieki, muzea oraz hotele.

W 2013 roku dokonano pierwszych nasadzeń na ponad 30-hektarowej winnicy w Zaborze, która powstała dzięki współpracy samorządu województwa lubuskiego, lokalnych winiarzy, PWSZ w Sulechowie i wielu stowarzyszeń. W 2015 roku przy winnicy otwarto Lubuskie Centrum Winiarstwa. Cykl wystaw *Winnice lubuskie. Wczoraj i dziś* ma na celu ukazanie poszczególnych plantacji winorośli w naszym województwie. Każda z nich stanowi osobną opowieść, na którą składają się: warunki geograficzne i klimatyczne, architektura i historia miejsca, uprawiane odmiany winogron, metody wytwarzania wina, zdobyte nagrody i wyróżnienia oraz wiele innych. Jednak w największym stopniu o atmosferze danej winnicy decydują sami winiarze. Zadaniem cyklu jest więc także przybliżenie sylwetek właścicieli winnic, ich pasji oraz zainteresowań.

Od momentu inauguracji serii zaprezentowano już dziesięć wystaw poświęconym winnicom w naszym

Ujęcia z winnicy Equus

województwie. W 2023 roku wybór padł na winnicę Equus. Jest to jedna z najstarszych i najbardziej utytułowanych winnic w regionie. Przedsięwzięcie jest efektem pasji do wina Jowity Banek i Łukasza Chrostowskiego, ale też nawiązuje do winiarskich tradycji regionu. Składa się z trzech parceli, których łączny areal wynosi sześć ha. Pierwszych nasadzeń dokonano w 2006 roku w Mierzęcinie pod Dobiegniewem. Tam testowano różne odmiany winnej latorośli. Doświadczenia zebrane w pionierskim okresie działalności zostały wykorzystane w 2013 roku przy zakładaniu liczącej ponad pięć ha plantacji winorośli w podzielonogórskim Zaborze.

Na winnicy, a szczególnie na parceli w Zaborze, dzięki ciepłym siedliskom i długiemu okresowi wegetacyjnemu, możliwa jest uprawa późnych i wymagających szczepów z gatunku *Vitis vinifera*. Są to: riesling, grüner veltliner, chardonnay, sauvignon blanc, pinot noir, zweigelt, merlot,

cabernet franc oraz endemiczny karmazyn. Nasadzenia winorośli szlachetnej są uzupełnione niewielkimi ilościami mieszańców międzygatunkowych takich jak: hibernal, solaris, johanniter czy cabernet cortis. Filozofia działania przedsięwzięcia zakłada ręczny zbiór przy pełnej dojrzałości gron i mechaniczną obróbkę międzyrzędzi, bez stosowania chemii.

W Winnicy Equus wytwarzane są wina białe, od wytrawnych do półsłodkich, a także czerwone i musujące, które przez ostatnich kilkanaście lat zdobyły ponad 100 medali i wyróżnień. Są to zarówno kompozycje kilku szczepów, jak i wina jednodmianowe: pinot noir, grüner veltliner, riesling i karmazyn. Pomieszczenia produkcyjne winnicy Equus znajdują się w Mierzęcinie, w budynku zabytkowej szkoły z końca XIX w. W tym samym budynku urządzona jest sala degustacyjna oraz prezentowana jest kolekcja przedmiotów związanych z winiarstwem i historią regionu tworzona przez syna właścicieli – Michała. Wśród

zgrupowanych eksponatów znajdują się m.in.: butelki pochodzące z dawnych hut szkła, pieczęcie, etykiety, korkociągi oraz zabytki związane z historią regionalną.

Właściciele winnicy od zawsze fascynowały konie i jeździectwo stąd nazwa Equus, co po łacinie znaczy *koń*. W stajni w Mierzęcinie znajduje się obecnie dziewięć koni. Są to zarówno kuce sportowe, jak i duże konie. Prowadzona jest również hodowla. Córka właścicieli – Zosia – startuje z sukcesami w regionalnych i ogólnopolskich zawodach w konkurencji skoków przez przeszkody i ujeżdżeniu. Nazwy win produkowanych w winnicy – *Passage, Piaf, Kadryl* czy *Baskil* – nawiązują do szeroko rozumianej hippiki.

Tytuł: *Winnica Equus* z cyklu *Winnice lubuskie wczoraj i dziś*

Czas trwania: 13 IX 2023 – 11 VIII 2024

Miejsce: Muzeum Ziemi Lubuskiej w Zielonej Górze

Kurator: dr Arkadiusz Cincio

Cały ten jazz – fotografie Wojciecha Druszcza i Andrzeja Dąbrowskiego

W sali koncertowej im. dr. Jana Muszyńskiego w Muzeum Ziemi Lubuskiej 28 września w ramach *Jazzującego Muzeum* wystąpili JazzAAM band w składzie Alex Pruzhinin (fortepian), Arek Skolik (perkusja) i Michał Niądowski (kontrabas) z gościnnym udziałem wokalistki Asi Czajkowskiej.

Koncertowi towarzyszyło otwarcie wystawy fotografii pt. *Cały ten jazz* autorstwa Wojciecha Druszcza i Andrzeja Dąbrowskiego – wybitnych polskich artystów. Wojciech Dąbrowski to nestor fotografii, znany z portretów takich luminarzy jak Krzysztof Kieślowski, Tadeusz Różewicz czy Roman Polański. Autor zdjęć z legendarnego koncertu The Rolling Stones w 1967 roku. Współpracował m.in. z Centralną Agencją Fotograficzną czy Agence France Presse (AFP). Jego fotografie publikowane były na łamach zachodnich gazet m.in. „Life”, „Time”, „Newsweek”, „New York Times”. Fotografie autorstwa Wojciecha Druszcza zaprezentowane na wystawie wykonane zostały z perspektywy odbiorcy, słuchacza. Z kolei Andrzej Dąbrowski, wybitny polski jazzman, uwiecznił swoich kolegów z branży, tworząc unikalne portrety. Te dwa różne spojrzenia na jazz i jego twórców doskonale się uzupełniają. Na zdjęciach można zobaczyć wybitnych muzyków jazzowych, wśród nich znaleźli się Joe Williams, Ray Charles i Dizzy Gillespie, a także nasza rodaczka Urszula Dudziak.

Realizacja wystawy możliwa była dzięki pomocy pani Henryki Milczanowskiej oraz Stowarzyszenia ZAiKS.

[red.]

Fragmety ekspozycji

Tytuł: *Cały ten jazz*

Czas trwania: 28 IX 2023 – 21 I 2024

Miejsce: Muzeum Ziemi Lubuskiej w Zielonej Górze

Kurator: Henryka Milczanowska, Leszek Kania

Zielona Góra w kadrach Czesława Łuniewicza

Izabela Korniluk, Grzegorz Wanatko

Fotografia to wynalazek ludzkości, który zachwyca od blisko 200 lat. Zapewne także dzięki autorom, którzy umiejętnie potrafią uchwycić przemijające chwile. Artystą, który posiadał tę wyjątkową zdolność, był Czesław Łuniewicz. Wprawdzie od niemal dekady nie ma Go wśród nas, to jednak są sympatycy jego twórczości, podziwiający jego prace. Można się było o tym przekonać podczas wernisażu *Zielona Góra w kadrach Czesława Łuniewicza*, który odbył się w zielonogórskim Muzeum 29 września 2023 roku. Blisko dwieście osób stawilo się, aby wziąć udział w tym wydarzeniu organizowanym przez Muzeum Ziemi Lubuskiej we współpracy z Archiwum Państwowym w Zielonej Górze. Przybyłych gości witał dyrektor Muzeum Leszek Kania, który przybliżył kulisy organizacji wystawy, a także opowiedział o relacjach łączących go z osobą fotografa, a bywały one niekiedy specyficzne.

Łuniewicz był inżynierem, nie miał początkowo wykształcenia artystycznego, uzupełnił je później. Na początku lat 60. XX wieku rozpoczął swoją przygodę z aparatem fotograficznym dokumentując osoby przechodzące obok apteki, w której pracował. Służyła mu do tego Smiena przywieziona przez

Czesław Łuniewicz (1927-2014)

żonę z ZSRR. W tym okresie Łuniewicz poznał Jana Muszyńskiego, ówczesnego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, z którym współpracował tworząc dokumentację fotograficzną obiektów historycznych na Ziemi Lubuskiej.

Jan Muszyński tak pisał o Czesławie Łuniewicz: „Czesia polubiłem. Chodziliśmy razem fotografować architekturę oraz tzw. piękne okoliczności przyrody.

Trzeba dodać, że nasz rocznik na historii sztuki, miał jako ostatni, fotografikę. Zdołaliśmy zauważyć, że jest on niezwykle pracowity. Namówiliśmy go, aby zdał egzamin w Poznaniu na tytuł artysty fotografika. Ja przygotowywałem Czesia do tego egzaminu. W okresie socrealizmu Czesław – inżynier, artysta fotografik, autor wielu wystaw, z których doczekał się środowiskowych, przychylnych recenzji, stał się dumą naszego miasta, zauważoną także poza zielonogórskimi opłotkami. Był niebywale pracowity. Żartowałem, że

Publiczność zgromadzona na wernisażu

Łuniewicz, gdy bosy wszedł na drzewo, to wrócił w łapciach z łyka. Prawda jest natomiast, że potrafił zrobić wiadro nie używając niczego poza młotkiem i to wiadro nie przeciekało. Potrafił zbudować chlebny piec, był flisakiem, a także potrafił rozbijać miny”.

Współpracował także z innymi instytucjami, zresztą sam zaczął wystawiać swoje fotografie na konkursach organizowanych przez placówki kultury. W 1965 roku został fotoreporterem w dwutygodniku społeczno-kulturalnym „Nadodrze”. Funkcję tę pełnił do 1982 roku. Na tysiącach zdjęć, które zrobił, uwiecznił nasz region. Na muzealnej wystawie można zobaczyć jedynie wycinek jego spuścizny. Podczas wernisażu wspomniała o niej dyrektor Archiwum Państwowego Beata Grelewicz. Bogactwo zdjęć – kilkadziesiąt tysięcy, sprawia, że dotąd zdigitalizowano około 20% zbioru. Na szczęście w planach Archiwum są kolejne prezentacje, które przybliżą wieloletni dorobek pracy Łuniewicza. Na wystawie przedstawiono około 50 czarno-białych fotografii ukazujących dawną Zieloną Górę, która zmieniła już bardzo swoje oblicze. Zdjęcia najczęściej dokumentują krajobraz Winnego Grodu w latach 60. i 70. XX wieku, choć niektóre widoki datowane są na lata 80. Autor uchwycił najbardziej reprezentatywne obiekty, takie jak Teatr Lubuski, Muzeum Ziemi Lubuskiej czy gmachy urzędów publicznych. Nie brakło zdjęć pokazujących zwykłych ludzi spacerujących po starym mieście czy zielonogórskich ulicach. Ważnym wątkiem było pokazanie dynamicznego rozwoju miejskiego ośrodka. Na fotografiach dostrzec można budowane kolejne osiedla mieszkaniowe. Na ekspozycji obecne były także katalogi z wystaw, których autorem był Czesław Łuniewicz. Warto przypomnieć, że tylko w Muzeum fotograf był autorem prezentacji *Lubuski Zespół Pieśni i Tańca* oraz *Michał Kaziów*, a ponadto: *Moi współcześni*, *Moje miasto, moja ojczyzna*, *Moje miasto – kontrasty*, *Halina Lubicz i Michał Kaziów*, *Filharmonia*, *Organizacja przestrzeni* czy *Ontogeneza*, podczas której artysta pracował nad realizacją cyklu z kobiecym aktem. Na ekspozycji prezentowane były również aparaty fotograficzne z 2. połowy XX w. Wśród nich kultowa radziecka Smiena czy polski Druh. Był także nowszy Polaroid, którym posługiwała się córka artysty. Po przejściu na

Fotografie Czesława Łuniewicza prezentowane na wystawie w Muzeum

emeryturę na początku lat 90. Czesław Łuniewicz oddawał się nowej pasji, jaką było malarstwo. Tworzył obrazy olejne inspirowane własnymi fotografiami. Na wystawie został zaprezentowany krajobraz zatytułowany *Aleja*. Ekspozycji ozdobiły także dwa portrety ukazujące mistrza fotografii pędzla Hilarego Gwizdały oraz Eugeniusza Krawcewicza. Wernisażowi towarzyszyła promocja albumu *Okiem Czesława Łuniewicza: Zielona Góra* wydanego przez Archiwum Państwowe w Zielonej Górze. Wydarzenie cieszyło się dużym zainteresowaniem, a bezpłatne albumy rozeszły się w kilkanaście minut. O projekcie opracowania albumu, doborze zdjęć, obiektach, które czytelnik mógł zobaczyć opowiedział pracownik Archiwum dr Paweł Kalisz:

„Czesław Łuniewicz zapisał się w pamięci zielonogórczan i lubuszan jako prawdziwy kronikarz, utrwalając wiele momentów z życia mieszkańców miasta i okolicznych miejscowości. Dzięki jego pracy dysponujemy wyjątkowym materiałem ikonograficznym, który – mamy nadzieję – w kolejnych latach będziemy pokazywać kolejnym pokoleniom zielonogórczan i lubuszan”.

Tytuł: *Zielona Góra w kadrach Czesława Łuniewicza*

Czas trwania: 29 IX 2023 – 7 I 2024

Miejsce: Muzeum Ziemi Lubuskiej w Zielonej Górze

Kuratorzy: dr Izabela Korniluk, dr Grzegorz Wanatko

Talleyrandowie – powrót

Longin Dzieżyc

Wystawa *Talleyrandowie – powrót* w Muzeum Ziemi Lubuskiej była nawiązaniem do ekspozycji, która miała miejsce blisko 20 lat temu. Nowa bogatsza prezentacja, poszerzona o cenne artefakty i towarzyszące jej wydarzenia, spotkała się z bardzo dużym i życzliwym zainteresowaniem. Historia księstwa żagańskiego to ważna część lubuskich dziejów, a księżna żagańska Dorota Talleyrand-Périgord jest postacią pasjonującą, związaną z największymi rodami ówczesnej Europy. Jej uroda, wykształcenie, inteligencja i towarzyski urok, połączone ze zmysłem dyplomatycznym sprawiły, że cieszyła się szczególnymi względami wielu koronowanych głów. Była kobietą wielkiego serca i filantropką, a jej zamiłowanie do kultury i sztuki owocowało przyjaźniami z pisarzami, malarzami i kompozytorami. Rodzinne dzieje na wystawie inaugurowały przedstawienia książąt Kurlandii i Semigalii – Doroty i Piotra Bironów. Autor portretów Friedrich Hartmann, był nadwornym malarzem kurlandzkiego dworu. Nowy etap w życiu Doroty przyniósł jej ślub z Edmundem Talleyrandem. Na wystawie widzowie mogli zobaczyć oryginalny kontrakt ślubny z 1809 roku wypożyczony z Archiwum Państwowego w Zielonej Górze. Małżeństwo rozpoczęło nowy francuski okres jej życia.

W tym czasie bliskim powiernikiem księżnej stał się wuj jej męża, minister spraw zagranicznych napoleońskiej Francji, polityk i dyplomata Maurycy Talleyrand. To z nim księżna uczestniczyła w obradach kongresu wiedeńskiego oraz towarzyszyła mu na placówce dyplomatycznej w Londynie. Ten czas ilustrowały zarówno litografie z przedstawieniami Maurycego Talleyranda oraz widoki zamku Velencay, gdzie przez lata mieszkała. Śmierć dyplomaty sprawiła, że księżna Dino w 1838 znalazła się na Śląsku, rozpoczynając nowy rozdział swego życia.

Symbolicznym wyrazem objęcia przez Dorotę Talleyrand-Périgord władztwa nad księstwem żagańskim w 1844 roku był efektowny i niezwykle dekoracyjny kufel. Księżna zleciła jego wykonanie berlińskiej pracowni złotniczej Johanna Georga Hossauera. Cenną pamiątkę zdobi 46 monet i medali, tworzących przekaz odnoszący się do dziejów jej rodziny oraz kolejnych władców Żagania. Do tradycji Talleyrandów na wystawie nawiązywały również przedstawienia

Fragment ekspozycji

heraldyczną. Był to zarówno duży ceramiczny odlew herbu, będący elementem założenia architektonicznego, ozdobny haft, tak zwany złotogłów, znajdujący się na szacie liturgicznej – pluwanie oraz liczne przedstawienia graficzne. Z kolei postać samej księżnej na ekspozycji przybliżyły zarówno marmurowe popiersie, portret malarski i ryciny. Jednak największym akcentem była dużych rozmiarów reprodukcja obrazu Josepha Chaborda z około 1830 roku. Z przedstawieniem korespondowała efektowna replika sukni księżnej. Do szczególnej pozycji Doroty Talleyrand znającej Napoleona, cara Aleksandra czy kanclerza Metternicha, nawiązywały portrety zaprzyjaźnionego z nią króla Prus Fryderyka Wilhelma IV oraz jego małżonki Elisabeth. Dorota była dobrą gospodynią wpływającą na rozkwit Żagania. Na wystawie zaprezentowano między innymi cyborium pochodzące z kaplicy ufundowanego przez nią żagańskiego szpitala. Księżna tworzyła szkoły, odbudowała kościół, aktywnie pomagała przy budowie linii kolejowej. Życzliwość mieszkańców przyniosła jej działalność charytatywna oraz tworzenie nowych miejsc pracy. Zrealizowała przebudowę pałaców i założeń parkowych w Żaganiu i Zatoniu. Jako pasjonatka wzbogaciła cenną rodzinną kolekcję dzieł sztuki. Do żagańskiej siedziby księżnej na ekspozycji nawiązywał wizerunek pałacu z filizanki powstałej w berlińskiej manufakturze. Ta sama wytwórnia wcześniej na zamówienie Piotra Birona zrealizowała charakterystyczny i do dzisiaj znajdujący się w ofercie serwis obiadowy „Kurland”.

Na ekspozycji w klimat zatońskiej rezydencji wprowadzała zarówno archiwalna wielkoformatowa fotografia

Fragmenty ekspozycji

oraz cykl barwnych rysunków Roberta Jurgi, ukazujących ważne wydarzenia historyczne oraz dzieje samego obiektu. W tej części były także prezentowane liczne krajowe i zagraniczne publikacje książkowe poświęcone życiu żagańskiej księżnej.

Dorota Talleyrand samotnie władająca zamożnym księstwem zmarła po długiej chorobie we wrześniu 1862 roku. Żegnało ją blisko 10 tysięcy ludzi. Szczególną pamiątką odnoszącą się do księżnej w końcowej części wystawy był srebrny puchar w którym złożono jej serce.

Wystawa *Talleyrandowie – powrót* była szczególną formą upamiętnienia księżnej żagańskiej oraz jej rodziny. Epokę, w której żyła, przybliżały dzieła rzeźbiarskie, obrazy, dokumenty archiwalne, wyroby złotnicze, ceramiczne, elementy meblarstwa, czy makietę otyńskiego klasztoru.

Ekspozycja była wspólną realizacją Fundacji Ogrody Kultury im. księżnej Dino i Muzeum Ziemi Lubuskiej. Pomysłodawcą i realizatorem wielu elementów wystawy oraz

wydarzeń jej towarzyszących był pasjonat i znawca tematu Jarosław Skorulski. Kierowana przez niego fundacja wsparła organizowane przedsięwzięcie także od strony finansowej. Wystawę udało się zrealizować dzięki życzliwości: Muzeów Narodowych w Warszawie i Wrocławiu, Żagańskiego Pałacu Kultury, Muzeum Miejskiego w Nowej Soli, Muzeum Porcelany w Wałbrzychu, Archiwum Państwowego w Zielonej Górze, parafii Podwyższenia Krzyża Świętego w Otyniu, parafii WNMP w Żaganiu, Stowarzyszenia Przyjaciół Ziemi Otyńskiej, Stowarzyszenia Nasze Zatonie oraz dzięki prywatnym właścicielom eksponatów udostępnionych na wystawę.

Tytuł: *Talleyrandowie – powrót*

Czas trwania: 11 X 2023 – 7 I 2024

Miejsce: Muzeum Ziemi Lubuskiej w Zielonej Górze

Kuratorzy: dr Longin Dzieżyć, Jarosław Skorulski

Podczas wernisażu 11 października 2023 roku odbył się również panel dyskusyjny, którego moderatorem był profesor Bogdan Idzikowski. W rozmowie wzięli udział naukowcy i badacze historii: JM UZ prof. Wojciech Strzyżewski, prof. Marek Biszczyński oraz prof. Zbigniew Bujkiewicz. Każdy z prelegentów podzielił się swoimi doświadczeniami związanymi z badaniami nad rodziną Talleyrandów oraz samą księżną Dino.

Prof. Wojciech Strzyżewski opowiedział o symbolice herbów, rodzinie Talleyrandów i ich pochodzeniu. Jego wypowiedź stanowiła doskonałe wprowadzenie do dalszych rozważań oscylujących wokół tematyki wernisażu. Prof. Marek Biszczyński podzielił się swoimi refleksjami dotyczącymi tłumaczenia dziennika księżnej Dino oraz jej wspomnień z podróży do Włoch. Zazaczył, że dziennik zawierał więcej odniesień do wewnętrznych przeżyć księżnej niż wcześniejsze jej pamiętniki, w dużej mierze skupiające się wokół majątku w Zatoniu i okolicach. Podróże do Włoch także stanowią bogaty opis jej wniosków nad życiem, obaw i refleksji nad przemijaniem. Prof. Zbigniew Bujkiewicz przedstawił swoje badania nad dokumentami majątkowymi i finansowymi księżnej Dino. Wyjaśnił, że księżna nie tylko była filantropką, ale także aktywnie interesowała się biznesem. Analiza dokumentów pozwoliła ujawnić, że Dorota de Talleyrand-Périgord posiadała 30 hektarów ziemi i osiągała roczny dochód na poziomie 100 tysięcy czystych talarów. Po uwzględnieniu kosztów związanych z prowadzeniem gospodarstwa oraz utrzymaniem pałacu żagańskiego, pozostawało jej około 90 tysięcy talarów czystego zysku. Księżna umiała mądrze gospodarować swoimi finansami, inwestować i pomnażać kapitał, co świadczyło o jej zdolnościach biznesowych.

Julia Molibog

Podczas panelu dyskusyjnego, od lewej: Jarosław Skorulski, prof. Bogdan Idzikowski, prof. Zbigniew Bujkiewicz, prof. Marek Biszczyński oraz JM UZ prof. Wojciech Strzyżewski

Goście wernisażu podczas zwiedzania

Paweł Napierała – Obecne

Profesja Pawła Napierały ma decydujący wpływ na jego twórczość. Jest historykiem sztuki, konserwatorem zabytków, a jednocześnie artystą i to właśnie te aspekty stanowią źródło inspiracji dla jego obrazów. W pracach Napierały można dostrzec fragmenty dawnych dzieł sztuki. W nawiązaniu do portretów trumiennych zauważa się wyraźne odniesienia do kształtów podobrazia, takie jak ośmiokąty, pięciokąty i sześciokąty, które były integralne w tworzeniu portretów zmarłych. Istnieje tu więc bezpośrednia korespondencja między równoległe ekspozowanymi wystawami *Obecne* i *Portret trumienny*.

Motywy przewodnim dzieł Pawła Napierały stało się motto Hansa Beltinga, wybitnego historyka sztuki i teoretyka obrazów, które brzmi: „W obrazie w sposób nierozzerwalny splata się to, co obecne, z tym, co nieobecne”. Paweł Napierała wykorzystuje tę myśl, opisując obecność w swoich pracach i czerpiąc inspirację z dawnych dzieł sztuki.

Na wystawie mogliśmy zobaczyć obrazy, dla których podstawą stały się m.in. stare deski zainfekowane przez owady oraz krosna, które również mają swoje historie. Wszystko to stanowiło swoisty ślad przeszłości. Wśród prezentowanych eksponatów znalazła się też kompozycja (przekazana przez Autora w darze dla Muzeum), której zasadniczym elementem jest rodzaj „puszki relikwiarzowej” w formie krążka o płytkim zagłębieniu, gdzie umieszczone zostały splątane ze sobą, różnej wielkości, kształtów i kolorów nitki pochodzące z obrazów polskich artystów, takich jak Tadeusz Kantor, Jerzy Nowosielski, Edward Dwurnik i Leon Tarasewicz.

Warto zaznaczyć, że technika malowania obrazów Napierały sprawia wrażenie, jakby były one malowane farbami olejnymi, choć w rzeczywistości używa on akryli.

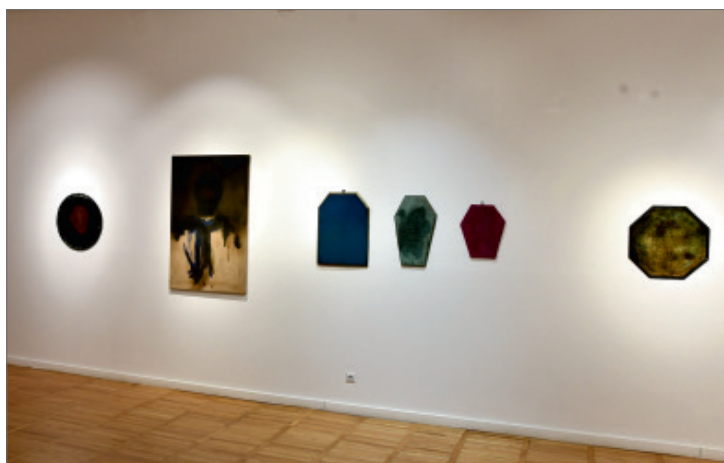
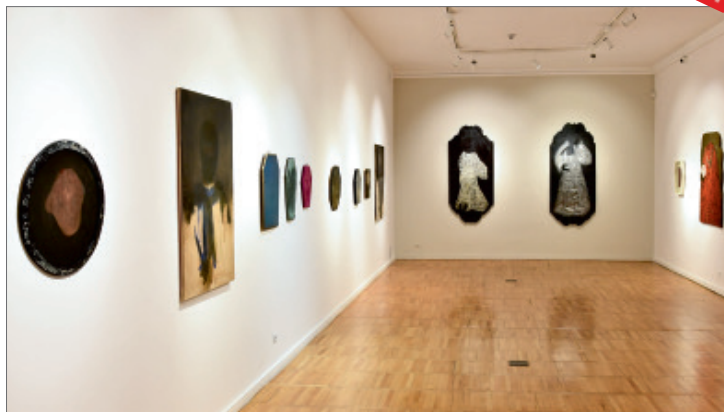
[red.]

Tytuł: Paweł Napierała – *Obecne*

Czas trwania: 25 X 2023 – 7 I 2024

Miejsce: Muzeum Ziemi Lubuskiej w Zielonej Górze

Kurator: Leszek Kania

Fragmety ekspozycji

Paweł Napierała – urodzony w 1983 roku w Opalenicy. Od 2023 roku prowadzi Pracownię Technik Malarskich i Rysunkowych na Uniwersytecie Artystycznym w Poznaniu. W 2019 roku obronił rozprawę doktorską na Wydziale Malarstwa i Rysunku Uniwersytetu Artystycznego w Poznaniu – promotor prof. Dominik Lejman. Ukończył historię sztuki na Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu oraz kurs konserwatorski na Akademii Sztuk Wizualnych w Poznaniu. Zawodowo związany także z Pracownią Konserwacji Malarstwa i Rzeźby Drewnianej Polichromowanej Muzeum Narodowego w Poznaniu. Członek Związku Polskich Artystów Plastyków i International Association of Art IAA/AIAP – UNESCO. Finalista Konkursu o Nagrodę Eibischa. Stypendysta Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

Oblicza nieśmiertelności.

O wystawie portretów trumiennych ze zbiorów Muzeum Ziemi Międzyrzeckiej im. Alfa Kowalskiego

Justyna Lubas-Wałęcka

Nostalgiczny czas jesieni sprzyjał refleksjom na temat przemijania i myślom o osobach, które już odeszły do wieczności. Na tę okoliczność Muzeum przygotowało niezwykle ekspozycję portretów trumiennych pochodzących ze zbiorów Muzeum w Międzyrzecku, posiadającego jedną z największych kolekcji tego rodzaju zabytków (około 200 obiektów). Sztuka komemoratywna jest jednym z najtrwalszych wyrazów pamięci o nieobecnych, zaś portret trumienny jako jej przykład stanowi rzadkie zjawisko w sztuce europejskiej, występujące wyłącznie w granicach wpływów kulturowych dawnej Rzeczypospolitej. Celem wystawy było przybliżenie szerokiemu gronu odbiorców tego wyjątkowego gatunku malarskiego, charakterystycznego dla barokowej sztuki sarmackiej.

Najwcześniejszym udokumentowanym w sztuce polskiej wizerunkiem pośmiertnym jest portret Stefana Batorego, zmarłego w 1586 roku, zaś pierwsze szlacheckie portrety trumienne pochodzą z poł. XVII w. Proweniencja tych dzieł związana była ściśle z ceremoniałem wystawnego szlacheckiego pogrzebu, którego przygotowanie trwało pół roku lub dłużej. W tym czasie portrecista tworzył wyobrażenie zmarłej postaci na blasze cynowej, rzadziej na miedzianej, srebrnej, żelaznej lub mosiężnej. Zmarli byli ukazani jako osoby żyjące, z dużą dozą realizmu. Artyści specjalizujący się w tego rodzaju malarstwie oddawali z pietyzmem

Fragment ekspozycji

wszelkie defekty, ułomności i charakterystyczne cechy mimiki postaci. Na potrzeby uroczystości scenograf pogrzebu dekorował dom zmarłego oraz aranżował wnętrze kaplicy. Katafalk, ze względu na przepych dekoracji nazywano zamkiem boleści (łac. *castrum doloris*). Do trumny, od strony głowy nieboszczyka przybijano portret trumienny, od strony nóg przytwierdzano tablicę inskrypcyjną, zaś po bokach umieszczano tablice herbowe informujące o przynależności rodowej nieboszczyka. Tym sposobem zmarły za pośrednictwem dzieła uczestniczył w przebiegu własnego pogrzebu jako „nieobecny obserwator”.

Na wystawie mogliśmy zobaczyć m.in. portrety trumienne, tablice inskrypcyjne oraz herbowe przedstawicieli rodzin szlacheckich pochodzenia polskiego i śląskiego (Bronikowscy, Pretwiczowie, Troschkowie) zamieszkujących ziemię międzyrzecką w XVII i XVIII w., oraz m.in. członków rodu von Unruh – protestanckiej szlachty pochodzenia niemieckiego, osiadłej na zachodnim pograniczu Polski. Prócz konterfektów dorosłych, w galerii wizerunków zwiedzający mogli również dostrzec realistyczne portrety czworga dzieci z rodziny Bronikowskich. Ich dostojne młode oblicza o wzroku skierowanym na wprost widza znakomicie ilustrują sens horacjańskiego *Non omnis moriar*. Zaprezentowane na wystawie zabytki są także dowodem przenikania kulturowego na terenach ziemi międzyrzeckiej leżących u styku granic Wielkopolski,

Fragment ekspozycji

Fragmenty ekspozycji

Brandenburgii i Śląska. W okresie XVII-XVIII w. Polska zapewniała osadnikom o niemieckich korzeniach schronienie, tolerancję religijną, oferowała urzędy królewskie i szerokie uprawnienia na równi ze szlachtą polską. Ówczesna polska kultura była na tyle bogata w obrzędy, że cudzoziemcy chętnie przejmowali panujące tutaj tradycje m.in. zwyczaj realizowania portretu trumiennego. Czasami niemiecka szlachta wraz ze zwyczajami przyjmowała chętnie również polskie nazwiska.

Oprócz konterfektów trumiennych na wystawie pojawiły się także interesujące przykłady portretów epitafijnych (wśród nich pochodzące ze zbiorów MZL dwa XVIII-wieczne wizerunki: Jerzego i Otto Gottloba von Wiedebachów, pochodzące z kościoła pw. Matki Bożej Częstochowskiej w Bieczu (dawnej świątyni ewangelickiej)). Kluczowym elementem wystawy było *castrum doloris*, złożone i zaranżowane z elementów sprowadzonych z międzyrzeckiej ekspozycji. Oświetlające katafalk światło świec oraz płynące z głośników nagrania laudacji wprowadzały zwiedzających w atmosferę zadumy i przepychu uroczystego szlacheckiego pochówku zwanego z łaciny *pompa funebris*.

Wystawie towarzyszyły również interesujące wydarzenia i spotkania sprzyjające merytorycznej, owocnej dyskusji prelegentów ze słuchaczami. 25 października, podczas wernisażu wystawy, dr Andrzej Kirmiel, dyrektor Muzeum Ziemi Międzyrzeckiej, wygłosił wykład pt. *Portret trumienny jako przykład kultury pierwszej Rzeczypospolitej*. 29 listopada w ramach Studium Wiedzy o Sztuce i Historii zostały wygłoszone dwa wykłady przez specjalistów związanych zawodowo m.in. z Muzeum Narodowym w Poznaniu. Pani dr Adrianna Podmostko-Kłós w ramach wystąpienia pt. *Portret trumienny. Prawie wszystko, co chcielibyście wiedzieć...* opowiedziała o genezie i znaczeniu tego gatunku, natomiast dr Paweł Napierała przedstawił rozmaite sposoby recepcji portretu trumiennego (formalne i ideowe) na wybranych przykładach polskiej sztuki współczesnej.

Tytuł: *Portret trumienny ze zbiorów Muzeum w Międzyrzeczu*

Czas trwania: 25 X 2023 – 7 I 2024

Miejsce: Muzeum Ziemi Lubuskiej w Zielonej Górze

Kuratorzy: dr Longin Dzieżyc, Justyna Lubas-Wałęcka

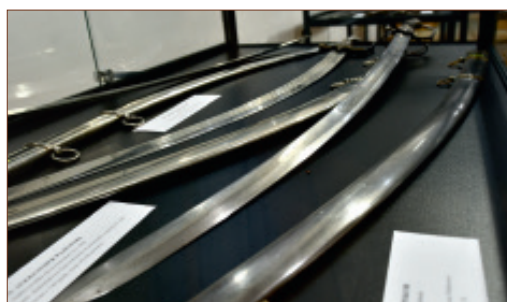
Dr Adrianna Podmostko-Kłós oraz dr Paweł Napierała z Muzeum Narodowego w Poznaniu podczas prelekcji

Zapomniani bohaterowie i ich szable ze zbiorów Pawła Komorowskiego

Izabela Korniluk

8 listopada 2023 roku z okazji narodowego Święta Niepodległości w Muzeum Ziemi Lubuskiej w Zielonej Górze odbyło się otwarcie wystawy pt. *Zapominania bohaterowie i ich szable* ze zbiorów Pawła Komorowskiego. Kuratorem prezentacji był bronioznawca dr Włodzimierz Kwaśniewicz, który dokonał wyboru 21 szabel z obszernych zbiorów kolekcjonera. Prezentowana broń biała należała do 18 unikatowych polskich wojskowych, przybliżonych poprzez biogramy opracowane przez dr. Kwaśniewicza. Byli to: płk Karol Anders, gen. broni Leon Berbecki, gen. dywizji Stanisław Burhardt-Bukacki, płk Józef Ćwiertniak, gen. bryg. Andrzej Galica, płk Edmund Koczorowski, gen. bryg. Stanisław Miller, gen. dyw. Mieczysław Norwid-Neugebauer, gen. bryg. Aleksander Pajewski, gen. dyw. Tadeusz Piskorski, płk Włodzimierz Podhorski, płk Gwido Poten, gen. dyw. Rudolf Prich, gen. broni Kazimierz Raszewski, gen. broni Tadeusz Rozwadowski, gen. broni Leonard Siekierski, gen. bryg. Leon Strzelecki, gen. dyw. Juliusz Tarnawa-Malczewski. Wystawa ukazywała ważną epokę i ludzi wówczas znanych, znacznych i zasłużonych dla Polski. Prezentacja była symbolicznym hołdem dla tych postaci, ale też i innych, bezimiennych bohaterów, którym przyszło w czasie narodowej potrzeby walczyć o niepodległość Polski i oddawać za nią życie.

Muzyczną oprawę wieczoru stanowił koncert fortepianowy muzyki Chopina w wykonaniu Kamila Wrony.

Fragmenty ekspozycji

Goście podczas wernisażu

Tytuł: *Zapomniani bohaterowie i ich szable* ze zbiorów Pawła Komorowskiego

Czas trwania: 8 XI 2023 – 14 I 2024

Miejsce: Muzeum Ziemi Lubuskiej w Zielonej Górze

Kuratorzy: dr Izabela Korniluk, dr Włodzimierz Kwaśniewicz

Paweł Komorowski – z wykształcenia leśnik, pochodzi z Leszna. Obecnie prowadzi działalność gospodarczą w zakresie gospodarki leśnej. W 1999 roku z rąk Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa odebrał odznakę honorową „Zasłużony dla leśnictwa”, a w 2004 roku w ramach obchodów 80-lecia Lasów Państwowych, Dyrektor Generalny Lasów Państwowych za szczególne zasługi dla leśnictwa nadał mu „Kordelas Leśnika Polskiego”. W 2019 roku otrzymał nagrodę imienia Witolda Hulewicza za fundamentalne albumy o dziejach szabli polskiej.

dr Włodzimierz Kwaśniewicz – zielonogórzanin, Honorowy Obywatel Zielonej Góry, zasłużony dla kultury, znany i ceniony muzealnik, twórca i wieloletni dyrektor Muzeum Wojskowego w Drzonowie, naukowiec specjalizujący się w bronioznawstwie, działacz społeczny i kulturalny, jedyny biegły sądowy w dziedzinie historii sztuki i bronioznawstwa, autor setek artykułów, katalogów i publikacji z tego zakresu, wielokrotnie nagradzany i odznaczany przez władze województwa lubuskiego oraz państwowe.

Kamil Wrona – absolwent Szkoły Muzycznej I st. im. Henryka Wieniawskiego w Opolu Lubelskim oraz w Szkoły Muzycznej II st. im. Tadeusza Szeligowskiego w Lublinie w klasie fortepianu. W 2021 roku ukończył z wyróżnieniem studia pianistyczne w Akademii Muzycznej im. Grażyny i Kiejstuta Bacewiczów w Łodzi w klasie prof. dr hab. Cezarego Saneckiego oraz dr Julii Kociuban-Maximov. Kamil Wrona jest laureatem wielu konkursów pianistycznych. Ponadto był wielokrotnie solistą na międzynarodowych festiwalach muzycznych, a także uczestniczył w wielu koncertach muzyczno-lirycznych, w których popularyzował muzykę Fryderyka Chopina, Ignacego Jana Paderewskiego oraz Karola Szymanowskiego. Od 2021 roku pracuje jako nauczyciel klasy fortepianu i akompaniator w Państwowej Szkole Muzycznej I i II stopnia im. Mieczysława Karłowicza w Zielonej Górze.

Życie jest podróżą – wystawa prac osób niepełnosprawnych

Barbara Maculewicz

7 grudnia 2023 roku w Muzeum Ziemi Lubuskiej odbył się wernisaż wystawy prac plastycznych biorących udział w XXI edycji Ogólnopolskiego Konkursu Plastycznego pt. *Sztuka Osób Niepełnosprawnych 2023*, organizowanego przez Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych (PFRON). Tym razem jego uczestnicy podjęli temat brzmiący *Życie jest podróżą*, interpretując i wyrażając go za pomocą technik takich jak np. malarstwo, rysunek czy rzeźba. Wernisażowi towarzyszyła uroczysta gala, podczas której wręczono dyplomy i nagrody laureatom oraz osobom wyróżnionym w wojewódzkim etapie konkursu. Uehonorowani artyści przyjęli gratulacje z rąk Prezesa Lubuskiego Oddziału PFRON Andrzeja Goni oraz Piotra Natkańskiego.

Uczestnikami konkursu, a tym samym autorami wystawionych prac, byli podopieczni warsztatów terapii zajęciowej oraz środowiskowych domów samopomocy, a także niepełnosprawni mieszkańcy domów pomocy społecznej z województwa lubuskiego. Jednym z powodów, dla którego konkurs został przeprowadzony, była chęć promowania twórczości osób ze szczególnymi potrzebami oraz przeciwdziałanie ich wykluczeniu.

Na ekspozycji zaprezentowano ponad 70 prac, w tym nagrodzone i wyróżnione w pięciu kategoriach: malarstwo i witraż, rysunek i grafika, rzeźba kameralna i płaskorzeźba, tkanina i aplikacja, fotografia. Fascynujące wytwory ceramiczne, rzeźby i asambláže stanowiły interesujące dopełnienie dla dwuwymiarowych prac graficznych i malarskich. Tak szeroki zakres technik artystycznych oraz bardzo indywidualny sposób interpretacji zadanego tematu zagwarantowały gościom różnorodne doświadczenia wizualne. Każdy z odbiorców miał możliwość poznać osobistą perspektywę autorów poszczególnych dzieł oraz podjąć refleksję na temat roli sztuki w życiu osób niepełnosprawnych, a także ich twórczych aktywności i kształtujących się postaw artystycznych.

To wielki zaszczyt poprzez działalność wystawienniczą przyczynić się do niwelowania wykluczenia społecznego tej wyjątkowej grupy osób.

Życie jako podróż wyrażona w sztuce to pasjonująca przygoda przepełniona szczerą radością płynącą z samego aktu tworzenia.

Krzysztof Górny – autor pracy nagrodzonej I miejscem w kategorii malarstwo i witraż – zawarł w nadanym jej tytule piękne motto ilustrujące m.in. sens twórczej aktywności osób niepełnosprawnych. „Szukając szczęścia w przeciwnościach losu” to uniwersalna wskazówka dla odbiorcy oraz początek opowieści o sztuce osób niepełnosprawnych.

Fragmenty wystawy

Zwiedzający podczas wernisażu

Tytuł: *Życie jest podróżą*

Czas trwania: 7 XII – 7 I 2024

Miejsce: Muzeum Ziemi Lubuskiej w Zielonej Górze

Kuratorki: Renata Gresiuk-Kowalska, Barbara Maculewicz

Cisza – wystawa prac Grażyny Michalak-Bazylewicz

Grażyna Michalak-Bazylewicz i Leszek Kania, dyrektor MZL podczas wernisażu

Otwarcie wystawy zgromadziło bardzo liczną publiczność

Pierwszy tegoroczny wernisaż w naszej instytucji wywołał duże zainteresowanie publiczności, która tłumnie przybyła 19 stycznia do Muzeum Ziemi Lubuskiej. A to za sprawą *Ciszy* Grażyny Michalak-Bazylewicz. Zielonogórska artystka, świętująca w tym roku 40-lecie działalności twórczej, nie zdecydowała się na pokaz o charakterze retrospektywnym, jak to zazwyczaj przy okazji jubileuszowych prezentacji bywa. Mając do dyspozycji trzy muzealne sale postanowiła pokazać swoje realizacje z ostatnich kilku lat, głównie wielkoformatowe, nasycone światłem srebrzyste rysunki oraz instalacje przestrzenne. Zgodnie z przyjętą koncepcją utworzyły one spójną triadę będącą intymną opowieścią o sobie samej, o życiu, ludziach, miejscach i przede wszystkim o przyrodzie stanowiącej od wielu lat niezmiennie źródło twórczych inspiracji. Starannie zaprojektowana przez autorkę aranżacja wystawy określiła jej syntetyczny wyraz i zróżnicowany klimat poszczególnych przestrzeni. Już na wstępie uwagę zwiedzających przykuwała autentyczna stara łódź z unoszącymi się wokół błękitnymi kulkami. Była ona zasadniczym elementem instalacji zatytułowanej *Westchnienie*. Uzupełniały ją rysunki również zawierające ten uniwersalny motyw. W tradycji chrześcijańskiej, do której artystka często się odnosi, łódź jest symbolem podróży przez życie, swoistym znakiem przemierzania się w czasie, połączonym z różnego rodzaju emocjami i zdarzeniami. W kolejnej,

przyciemnionej, sali nastroj ukształtowała czarno-biała projekcja szumiącego morza. Znalazły się tutaj autoportrety i rysunki poświęcone najbliższym – mężowi, dzieciom, wnukom – a także pentaptyk *Więź*. To ołówkowa kompozycja oparta na współbrzmieniu niezależnych elementów – słowa i obrazu. Przenikając się wzajemnie tworzą nierozdzielalną metaforyczną całość. I wreszcie ostatnia, najbardziej dojmująca sekwencja, o wymiarze eschatologicznym, zawierająca refleksję nad losem świata, natury, nad przemijaniem. Pocięta kłoda stuletniego dębu i zamykająca pokaz czarna ściana z dwoma planszami – ascetyczną fotografią twarzy i dłoni artystki oraz fragmentem z wiersza W. Broniewskiego *Jak ci na imię? Cisza. Powtóż, bo nie dosłyszał?* Zdjęcia te stały się motywem przewodnim katalogu zaprojektowanego przez artystkę, w pełni dokumentującego wystawę.

Ekspozycja spotkała się z ogromnym zainteresowaniem zwiedzających, niektórzy przychodzili kilkakrotnie, przyjeżdżali też goście z zagranicy. Autorka stworzyła możliwość wyrażania emocji i wrażeń z pokazu na specjalnie przygotowanej planszy, która wypełniła się całkowicie...

Tytuł: Grażyna Michalak-Bazylewicz – *Cisza*

Czas trwania: 19 I – 3 III 2024

Miejsce: Muzeum Ziemi Lubuskiej w Zielonej Górze

Kurator: Grażyna Michalak-Bazylewicz, Leszek Kania

Grażyna Michalak-Bazylewicz urodziła się w Piastowie pod Warszawą w 1957 roku. Studiowała na Akademii Sztuk Pięknych w Krakowie (1979-1983) na Wydziale Grafiki w Katowicach, w pracowniach malarstwa prof. Jerzego Dudy-Gracza i Jacka Rykały, w pracowni rzeźby Bronisława Chromego oraz w pracowni projektowania książki i technik wklęsłodruku prof. Stanisława Kluski. Dyplom w zakresie malarstwa i grafiki uzyskała w 1984 roku ze specjalizacją w zakresie projektowania graficznego książki. Związana z Zieloną Górą od 1963 roku. Zajmuje się rysunkiem, malarstwem i projektowaniem ogrodów. Jest współautorką (wraz z mężem Zdzisławem Bazylewiczem) rzeźby po obu stronach mostu na granicy polsko-niemieckiej w Gubinku, oraz płaskorzeźby – tryptyku (część I/III) poświęconej Janowi Pawłowi II w Gimnazjum nr 8 w Zielonej Górze. Jej prace znaleźć można w zbiorach Muzeum Ziemi Lubuskiej w Zielonej Górze, Wojewódzkiej i Miejskiej Biblioteki Publicznej im. C.K. Norwida w Zielonej Górze, w Tarnobrzeskim Domu Kultury, Arboretum w Bolestraszcach oraz w prywatnych kolekcjach w Polsce, Niemczech, Belgii, Szwecji i Kanadzie.

„Hommage à Jan Buck” – międzynarodowe sympozjum i podwójna wystawa w Muzeum Ziemi Lubuskiej

Lidia Głuchowska

Międzynarodowe sympozjum badawcze „Hommage à Jan Buck» – lubuskie i dolnośląskie konteksty: geografia, historia i sztuka” odbyło się 2 lutego 2024 roku w Muzeum Ziemi Lubuskiej. Przygotowane przez dr Lidie Głuchowską z Instytutu Sztuk Wizualnych Uniwersytetu Zielonogórskiego – kierowniczkę projektu badawczo-wystawienniczego „Hommage à Jan Buck” (2022-2025), realizowanego po obu stronach polsko-niemieckiej granicy – było wydarzeniem o szczególnej randze w dziejach polsko-niemieckiego transgranicza oraz Zielonej Góry i o znaczącym rezonansie społecznym. Wyjaśniło, dlaczego koncepcja projektu „Hommage à Jan Buck” zrodziła się właśnie w Zielonej Górze.

Z badań dr Głuchowskiej wynika, że Jan Buk/Buck (1922-2017), uznawany za najwybitniejszego artystę serbołużyckiego, utrzymywał trwałe kontakty z wieloma plastykami z Polski, w tym z całym panteonem założycieli lubuskich instytucji i cyklicznych imprez artystycznych – Złotego Grona i Biennale Sztuki Nowej – m.in. Klemensem Felchnerowskim, Zygmuntem Prangą, Witoldem Nowickim czy Stefanem Slockim, a także współzałożycielem Instytutu Sztuk Wizualnych – Zenonem Polusem – współorganizatorem pierwszego Sympozjum Biennale Europa na Łużycach. Był to cykl plenerów, w których wraz z Buckiem brali udział m.in. artyści z Zielonej Góry. Z kolei jeden z najważniejszych ośrodków polskiej sorabistyki – Towarzystwo Studiów Łużyckich – powstał przy Instytucie Historii m.in. z inspiracji byłych rektorów tutejszej uczelni – prof. Hieronima Szczegóły i prof. Czesława Osękowskiego.

W sympozjum uczestniczyli wybitni historycy i historycy sztuki oraz pasjonaci tematyki serbołużyckiej i ostatni z żyjących nestorów zielonogórskiej „Awangardy na Dzikim Zachodzie” utrzymujący przyjaźnie twórcze z serbołużyckim artystą Janem Buckiem. Na uroczystym otwarciu przemawiali: dyrektor Muzeum Ziemi Lubuskiej – Leszek Kania, przedstawiciele patronów – członek Zarządu Województwa Lubuskiego – Tadeusz Jędrzejczak i prorektor UZ ds. Współpracy z Gospodarką – prof. dr hab. inż. Justyna Patalas-Maliszewska, a także pełnomocniczka ds. Serbołużyczan z partnerskiego miasta Zielonej Góry Chociebuża – Anna Kosacojc-Koselowa/Kossatz-Kosel oraz dyrektorka Muzeum Serbołużyckiego w Budziszynie – Christina Boguszowa – inicjatorka i kierowniczką cyklu wystaw jubileuszowych Jana Bucka. Odczytano również list Anny Leniart – dyrektorki Biura Saksonii we Wrocławiu, w którym odbyło się poprzednie sympozjum. Występując obok milczącego świadka (manekina) – Serbołużyczanki w oryginalnym

stroju z okolic Lubuska/Górzyna (dolnołuż.: Žemr/Gora) – mówcy zgodnie podkreślali, iż w ramach projektu „Hommage à Jan Buck” relacje kulturalne w transgranicznym regionie Łużyce przeżywają swoisty renesans.

Otwierając obrady dr Lidia Głuchowska wyjaśniła, iż projekt „Hommage à Jan Buck” wyłonił się na styku badań nad globalizmem i regionalizmem, nad awangardą i tradycją oraz nad indywidualną i zbiorową tożsamością transgranicznego regionu. Wnosi on wkład w rewizję hierarchicznej geografii kulturowej i decentralizację kanonu historii sztuki, przyczyniając się zarazem – w ramach badań „horyzontalnych” – do wzmocnienia wymiany kulturowej między „peryferiami” po obu stronach polsko-niemieckiej granicy. W swej części artystycznej jest też przyczynkiem do nobilitacji subiektywnych kultur wspomnień i „herstory” – przeciwstawianych oficjalnym narodowym historiografom. Prezentując wglądówkę do realizowanego obecnie odcinka filmu z serii „Hommage à Jan Buck” dr Głuchowska wskazała na to, że wymowa części powstających w ramach projektu prac ściśle łączy się z jego celem badawczym.

Kierowniczka naukowa projektu badawczo-wystawienniczego „Hommage à Jan Buck”, dr Lidia Głuchowska z członkiem Zarządu Województwa Lubuskiego, Tadeuszem Jędrzejczakiem na tle obrazu Grażyny Michalak-Bazylewicz, fot. Mariola Nehrebecka

Dr. hab. Piotr Pałys, prof. Instytutu Śląskiego naświetlił zebraniem dzieje relacji polsko-serbołużyckich od czasów romantyzmu, przypominając np., że Związek Polaków w Niemczech (powstały w roku narodzin Bucka) inspirował inne mniejszości narodowe w Niemczech – Duńczyków, Fryzjczyków, Litwinów i, co istotne w tym kontekście – Serbołużyczan – do walki o swe prawa. Polacy wspierali ich wysiłki w celu utworzenia niepodległego państwa i kształcenia elit intelektualnych w środowisku zachodniosłowiańskim. Zabiegali też o utworzenie autonomicznej gminy serbołużyckiej w okolicach Mużakowa po tym, gdy – jako *de facto* obywatele Niemiec, lecz przecież rdzenni mieszkańcy tych terenów – Słowianie – zostali stamtąd wysiedleni w 1945 roku.

Prof. Tomasz Jaworski z Instytutu Historii UZ – wieloletni prezes Towarzystwa Studiów Łużyckich w Zielonej Górze (1992-2017), przypomniał genezę i dorobek tego istotnego centrum sorabistycznego, które urzeczywistniło dziesiątki konferencji i książek. W pionierskich latach stowarzyszenia wspierali go byli rektorzy UZ i Witold Piwoński.

Dr Tomasz Fetzki z Instytutu Pedagogiki UZ prezentował m.in. przykłady tradycyjnego budownictwa serbołużyckiego w polskiej części Łużyc. Przypomniał, że pierwsze tłumaczenie Biblii na język dolnołużycki Mikławša Jakubicy powstało w dialekcie z okolic Żar (Żarów) i Lubska (Žemr), podkreślając konieczność troski o wspólne polsko-serbołużyckie dziedzictwo kulturowe.

Dr Agnieszka Łachowska (Zespół Szkół Technicznych i Ogólnokształcących w Głogowie) opowiedziała o pragmatyzmie mikrostruktur społecznych Serbołużyczan oraz ich trosce o tożsamość na wschodnich Dolnych Łużycach, czyli na terenie części dzisiejszego województwa lubuskiego. Ich kapitał społeczny i spuścizna materialna na tych terenach, mimo germanizacji, przetrwały aż do 1945 roku, czego przykładem był prezentowany przez nią tradycyjny strój dawnej mieszkanki jej rodzinnej miejscowości.

Dr Karolina Zychowicz z Instytutu Sztuk Wizualnych UZ oraz Instytutu Historii Sztuki UW, opowiadając o ruchu plenerowym w Polsce podkreśliła, że m.in. Biennale Form Przestrzennych w Elblągu i Sympozja Złotego Grona w Zielonej Górze odgrywały kluczową rolę w latach 60. i 70. XX w. Choć stwierdziła, że polskie plenery, na które zapraszano Jana Bucka, zwykle utrzymane były w tradycji XIX-wiecznego malarstwa plenerowego, to w jednym z nich – w Szczecinie w 1970 roku – wraz z nim uczestniczył Klemens Felchnerowski, najbardziej bodaj uznany artysta zielonogórskiej awangardy

Częścią obrad była debata „Świadkowie z epoki o relacjach polsko-serbołużyckich i Janie Bucku” moderowana przez dr Głuchowską.

Piotr Gaglik, założyciel Towarzystwa Polsko-Serbołużyckiego Oddziału Dolnośląskiego we Wrocławiu wskazał na wkład Towarzystwa we wspieranie łużyckich organizacji i instytucji oraz tak wybitnych działaczy kultury jak m.in. Jurij Łuścianski/Wuschansky i Werner Meškank/Mešchank, którzy uczestniczyli także w poprzednich edycjach projektu „Hommage à Jan Buck”.

Pětr Buk/Peter Buck przypomniał, iż jego ojciec utrzymywał intensywne kontakty z przedstawicielami polskiej sceny artystycznej z licznych ośrodków, prezentując długą listę ich nazwisk oraz podkreślając, że w tamtym czasie w NRD „Polska znaczyła: wolność!”.

We wprowadzeniu do wypowiedzi ostatnich żyjących przyjaciół Jana Bucka z Lubuskiego – Adama Bagińskiego, Henryka Krakowiaka i Grażyny Michalak-Bazylewicz – dr Głuchowska prezentowała wyniki swych badań nad Plenerami Energetycznymi i Biennale Europa, w których uczestniczyli. Jak ustaliła – oprócz gości prowadzonej przez nią debaty i wspomnianych powyżej nestorów zielonogórskich instytucji artystycznych – kontakty z nim utrzymywali także inni tutejsi plastycy – Ryszard Kiełb, Bogumiła Balicka-Michorzewska i Krystyna Maj-Mazur. Zaprezentowała dokumentację plenerów na Łużycach, w których uczestniczyli, w tym zdjęcia znanych fotografów serbołużyckich – Thomasa Kläbera i Jürgena Maćija/Matschie.

Debata ze świadkami z epoki Jana Bucka – od lewej Piotr Gaglik, Grażyna Michalak-Bazylewicz, Henryk Krakowiak, Pětr Buk/Peter Buck i dr Lidia Głuchowska, fot. Mariola Nehrebecka

Henryk Krakowiak przypomniał, iż na plenerze, na którym w 1978 roku poznał Jana Bucka, tworzył obrazy odzwierciedlające fascynację gigantyzmem konstrukcji elektrowni w Janšojcach/Jänschwalde, a potem otrzymał jeszcze od miasta Chociebuż – podobnie jak serbołużycki kolega – zlecenie na obraz. Kontakt z nim podtrzymywał aż do czasu zamknięcia polsko-niemieckiej granicy, a w Świdnicy zorganizował wystawę prac innego uczestnika pleneru – Güntera Rechna ze Śląska.

Adam Bagiński nie mógł uczestniczyć w obradach, lecz dr Głuchowska udokumentowała to, że jego prace powstające na łużyckich plenerach, podobnie jak obrazy Bucka – miały charakter kontestatorski wobec propagowanej tam apoteozy przemysłu, gdyż ukazywały „kosmiczne” pejzaże pokopalniane. Jak zademonstrowała, na Biennale Europa Adam Bagiński stworzył instalacje landartowe. W pracy *Zmienność* (1995) wykorzystał motyw belek dachowych z tysięcy zniszczonych serbołużyckich domów, które padały ofiarą tworzenia kopalń. Dr Głuchowska ustaliła też, że wystawę malarstwa Adama Bagińskiego w Chociebużu (1996) organizował nie kto inny, jak Werner Meškank/Meschkank – wspierający projekt pod jej kierownictwem i przypomniany też w wypowiedzi Piotra Gaglika.

Grażyna Michalak-Bazylewicz wspominała, jak wstrząsające wrażenie wywarły na niej opuszczone łużyckie wsie-widma zagarniane przez kopalnie i ich ostatni, zdesperowani mieszkańcy skazani na masowe przesiedlenia w odległe regiony Niemiec, a w konsekwencji często i wynarodowienie.

Obrazy Adama Bagińskiego, Henryka Krakowiaka i Grażyny Michalak-Bazylewicz – w nawiązaniu do ustaleń badawczych dr Głuchowskiej i programu sympozjum zawisły we wnętrzu przed wejściem do sali obrad w lustrzanym odbiciu do prac Jana Bucka – jako *pars pro toto* – sygnał jego wieloletnich związków z zielonogórskim środowiskiem artystycznym i tysiącletnich związków Polaków z Łużyczanami...

Wernisaż podwójnej wystawy ku czci Jana Bucka – z lewej: Marta Gawęda-Szymaniak, kuratorka wystawy *Wszystko jest pejzażem. Serbołużycki malarz Jan Buck*, Jędrzej Soliński, dr Marek Lalko – wicedyr. ISW UZ, Christina Boguszowa – dyr. Muzeum Serbołużyckiego w Budziszynie, dr Lidia Głuchowska, Leszek Kania – dyr. MZL; pośrodku i po prawej – artyści z ISW UZ – autorzy wystawy *Hommage à Jan Buck (IV): WSZĘDZIE – NIGDZIE – DOM*; przemawia jej kurator – dr hab. Radosław Czarkowski, prof. UZ, fot. Mariusz Kowalski

Pětr Buk/Peter Buck i dr hab. Radosław Czarkowski, prof. UZ, w tle od lewej: Jędrzej Soliński, dr Marek Lalko, Christina Boguszowa, dr Lidia Głuchowska, Leszek Kania, fot. Oleksii Soboliev

Oba ich języki wybrzmiały nie tylko w wypowiedziach gości honorowych, lecz i na koncercie zespołu MAMADA, który uświetnił podwójny wernisaż wystaw prezentowanych we wspólnych przestrzeniach – *Wszystko jest pejzażem. Serbołużycki malarz Jan Buck* (kuratorka Marta Gawęda-Szymaniak, MZL) oraz *Hommage à Jan Buck (IV): WSZĘDZIE – NIGDZIE – DOM* (kurator: dr hab. Radosław Czarkowski, prof. UZ, ISW). W całym wydarzeniu uczestniczyło niemal trzysta osób, które podziwiałały z jednej strony kolorystyczny talent Bucka i spontaniczność jego dzieł wykonanych tużem, z drugiej zaś różnorodność prac stworzonych przez 22 artystów Instytutu Sztuk Wizualnych UZ* – malarstwa, grafiki, rysunku, filmów, instalacji i obiektów. Część z nich ma odniesienia do tematyki mniejszości narodowych

Wokalistki zespołu MAMADA z dr Lidią Głuchowską,
fot. Mariola Nehrebecka

Prace Jana Bucka oraz od lewej – Maryny Mazur, Alicji Lewickiej-Szczegóły
i Liwii Liteckiej, fot. Olexsii Soboliev

i wielorakiej tożsamości. Blisko 50 prac Bucka, który tworzył przez ponad półwiecze daje orientację na temat kierunku rozwoju jego stylistyki, mimo że jest to jedynie wybór ze zbiorów Muzeum Serbołużyckiego w Budziszynie. W późnej twórczości dotarł do granic abstrakcji, tworząc matwe natury tożsame z pejzażami i pejzażem martwej natury. Stąd wynika tytuł jego wystawy, którą wzbogaca interaktywna prezentacja na stelli z dokumentacją fotograficzną i tekstami, dającymi wnikliwy wgląd w jego biografie i całokształt dorobku, obejmującego także dzieła monumentalne – mozaikę, witraż i pomniki. Całą podwójną wystawę oglądać można – łącznie z ekspozycją w sali witrażowej – do 3 marca 2024, z tą tuż przy wejściu do Muzeum – do 11 kwietnia 2024 roku. Potem – do 5 maja 2024 roku – nadal dostępna będzie jej większa część – w trzech salach na pierwszym piętrze.

Obszerne relacje z symposium i podwójnej wystawy dostępne są na stronach [www Uniwersytetu Zielonogórskiego](http://www.uniwersytetu.zielonogorskiego.pl) i [Muzeum Ziemi Lubuskiej](http://muzeumziemi.lubuskiej.pl).

Tytuły: *Wszystko jest pejzażem. Serbołużycki malarz Jan Buck; Hommage à Jan Buck (IV): Wszędzie – Nigdzie – Dom*

Czas trwania: 2 II – 5 V 2024 (część do 11 IV 2024)

Miejsce: Muzeum Ziemi Lubuskiej w Zielonej Górze
Kuratorzy: Marta Gawęda-Szymaniak, dr hab. Radosław Czarkowski, prof. UZ, ISW

***Artyści Instytutu Sztuk Wizualnych UZ, uczestnicy wystawy** – Paweł Andrzejewski, Cezary Bednarczyk, Kacper Będkowski, Andrzej Bobrowski, Radosław Czarkowski, Piotr Czech, Katarzyna Dziuba, Joanna Fuczko, Magdalena Gryśka, Mirosław C. Gugała, Jarek Jeschke, Paulina Komorowska-Birger, Marek Lalko, Alicja Lewicka-Szczegóło, Liwia Litecka, Jarosław Łukasik, Maryna Mazur, Anna Owsian, Katarzyna Smugarzewska, Karolina Spiak, Piotr Szurek.

Jan Buck urodził się 2 sierpnia w 1922 roku w Nebelschütz/Njebjelčicach; zmarł 1 kwietnia 2019 roku w Crostwitz/Chróścicach). W latach 1937-1940 roku uczył się zawodu malarza dekoracyjnego w Kamenz/Kamjencu. Po odbyciu służby wojskowej uzupełniał wykształcenie w Państwowym Liceum Sztuk Plastycznych we Wrocławiu w latach 1947-1949. Od 1949 do 1950 roku studiował w Państwowej Wyższej Szkole Sztuk Plastycznych we Wrocławiu, gdzie na trwałe uległ wpływowi polskiego koloryzmu. Między 1950 a 1953 rokiem kontynuował naukę w Wyższej Szkole Sztuk Plastycznych w Dreźnie. Po ukończeniu studiów przez ponad 40 lat pracował jako niezależny artysta w Budziszynie, odgrywając znaczącą rolę w kształtowaniu sceny kulturalnej miasta i regionu. Jan Buck był wiodącym plastykiem współczesnym na Łużycach oraz cenionym pedagogiem związanym z tamtejszymi szkołami artystycznymi. Uważany jest za „ojca serbołużyckiego modernizmu”. Zajmował się m.in. malarstwem olejnym, akwarelowym i ściennym, rysunkiem, grafiką, witrażem, mozaiką. Brał udział w licznych wystawach oraz plenerach malarskich w byłej NRD i za granicą (m.in. w Polsce, Bułgarii, Uzbekistanie, Włoszech, Francji, na Węgrzech, byłym ZSRR). Za swoją twórczość został uhonorowany wieloma nagrodami m.in.: Nagrodą im. J. Barta-Čišinského – najwyższą nagrodą państwową w dziedzinie kultury i sztuki serbołużyckiej (1986); Nagrodą Artystyczną Górnych Łużyc (1995); Nagrodą Artystyczną Unii Europejskiej za całokształt twórczości (2011). Był członkiem m.in. Okręgowego Związku Artystów Plastyków NRD (Okręg Drezno) oraz członkiem Serbołużyckiego Związku Artystów. W zbiorach Muzeum Serbołużyckiego w Budziszynie znajduje się największa kolekcja dzieł Jana Bucka dokumentująca różne etapy twórczości artysty.

Muzealne spacery z historią i architekturą

Barbara Maculewicz

Na przełomie września i października 2023 roku po raz kolejny zaprosiliśmy uczniów z zielonogórskich szkół do udziału w spacerze edukacyjnym zatytułowanym *Wędruj z Bachusikiem. 700 lat praw miejskich Zielonej Góry*. Te plenerowe lekcje muzealne zorganizowane przy wsparciu finansowym Urzędu Miasta Zielona Góra, w ramach projektu „Akcja Edukacja 2023” pozwoliły zarówno poszerzyć zakres wiedzy o historii miasta i jego architektury, jak i wspólnie świętować miejski jubileusz.

Podczas spacerów edukacyjnych uczniowie przemierzali trasę wiodącą od gmachu Muzeum Ziemi Lubuskiej, poprzez aleję Niepodległości, aż do pomnika winiarki Emmy, która po wielu latach powróciła do naszego miasta, by rozgościć się na skwerze przy rondzie im. Romana Dmowskiego. Każdy z uczestników otrzymał specjalnie opracowaną mapę z wyznaczonym planem spaceru. Zabytki miejskiej architektury oraz dekoracje ich elewacji dawały pretekst do bliższego poznania historii rozwoju miasta i jego mieszkańców. Z jakiego powodu na jednej z kamienic pojawiły się instrumenty, czym są półkolumny, tralki czy też ryzalit i jakie zadanie miał kantor? – odpowiedzi na te i wiele innych pytań poszukiwaliśmy przemierzając wspólnie kolejne odcinki

naszej trasy. Nie zabrakło również pamiątkowego zdjęcia – zwykle przy pomniku winiarki Emmy. Stamtąd wyruszyliśmy w kierunku dawnej willowej dzielnicy Zielonej Góry zlokalizowanej w pobliżu ul. Kazimierza Wielkiego.

Te niecodzienne lekcje zostały dodatkowo ubarwione opowieściami m.in. o Georgu Beuchelcie, Makusynach oraz dębie im. Zbigniewa Czarnucha (pomnik przyrody na Placu Makusynów). Podczas wędrówki towarzyszyły nam Bachusiki zaskakując niejednokrotnie swoją obecnością uczestników spaceru, którzy wypatrywali ich z zaciekawieniem w przestrzeni miasta. Dzięki umiejętności posługiwania się mapą oraz drogowskazom w postaci Bachusików docieraliśmy na Plac Bohaterów pod Pomnik Bohaterów II wojny światowej. W tym miejscu – opowieścią o historii samego placu oraz o obrońcach naszego kraju – kończyliśmy wędrówkę. Bynajmniej nie był to koniec dobrej zabawy, bowiem na uczniów czekało jeszcze zadanie specjalne w postaci odczytania hasła zaszyfrowanego na odwrocie mapy.

Aktywna forma edukacji oparta na wspólnym doświadczeniu pozwoliła w nowy sposób spojrzeć na najbliższe otoczenie i poczuć ducha przeszłości miasta. Być może ten niezwykły spacer stanie się inspiracją do zgłębiania bogatej historii Zielonej Góra i jej mieszkańców.

Uczestnicy plenerowej lekcji podczas spaceru

Czar Bożego Narodzenia

*To właśnie tego wieczoru,
gdy mróz lśni, jak gwiazda na dworze,
przy stołach są miejsca dla obcych,
bo nikt być samotny nie może.
To właśnie tego wieczoru,
gdy wiatr zimny śniegiem dmucha,
w serca złamane i smutne
po cichu wstępuje otucha.
To właśnie tego wieczoru
zło ze wstydu umiera,
widząc, jak silna i piękna
jest Miłość, gdy pięści rozwiera.
To właśnie tego wieczoru,
od bardzo wielu wieków,
pod dachem tkliwej kolędy
Bóg rodzi się w człowieku.*

Renata Gresiuk-Kowalska

Emilia Waśniowska *Wieczór wigilijny*

Boże Narodzenie to wyjątkowy czas, kiedy nasze domy wypełniają się dźwiękiem kolęd. To wspaniałe rodzinne i wspólnie spędzone chwile, które nabierają szczególnego wymiaru i znaczenia w blasku betlejemskiej stajenki. Czekamy na to niecierpliwie, przygotowując wigilijne potrawy, przystrajając dom i wypatrując pierwszej gwiazdki na niebie. Wszak Święta Bożego Narodzenia to dla większości z nas jedne z najpiękniejszych wspomnień z dzieciństwa, w które wpisane jest pełne niecierpliwości oczekiwanie na choinkę, zapach pieczonych pierników oraz to, co dzieci lubią najbardziej – prezenty!

Taką niecodzienną atmosferę Świąt staramy się też przywołać podczas muzealnych spotkań z przedszkolakami i uczniami szkół podstawowych. Warsztaty, przygotowane i prowadzone przez edukatorki z Działu Oświatowego MZL, były jak zwykle o tej porze pełne opowieści o starych zwyczajach i polskich tradycjach świątecznych, przekazywanych z pokolenia na pokolenie.

Tegoroczny cykl 12 edukacyjno-plastycznych spotkań pt. *Czar Bożego Narodzenia*, był doskonałą okazją do tego, aby w wyjątkowej atmosferze, własnoręcznie wykonać wyjątkowe dekoracje, zyskując przy tym nowe umiejętności oraz radość i satysfakcję z dobrze wykonanego zadania.

Uczestnicy warsztatów z ogromnym zapałem podjęli się wykonania świątecznej ozdoby – domku z piernika, wykazując się przy tym sporą kreatywnością i plastycznymi umiejętnościami. Przygotowane wcześniej tekturowe formy domków bardzo szybko zaczęły przybierać przeróżne kolorystyczne formy, co stało się możliwe dzięki farbom akrylowym i papierowym szablonom, a przede wszystkim wspaniałej wyobraźni młodych twórców.

Dzieci pracowały przy dźwiękach kolęd i pastorałek, a miła atmosfera zachęciła je do dzielenia się z nami swoimi umiejętnościami wokalnymi. Spotkania kończyły się wzajemnym składaniem sobie życzeń, zaś prześliczne dekoracje powędrowały z dziećmi do ich domów.

Mamy nadzieję, że ta forma grupowej aktywności była przeżyciem, które uczyniło czas oczekiwania na Boże Narodzenie jeszcze bardziej wyjątkowym i niezapomnianym.

W warsztatach uczestniczyło łącznie 224 dzieci oraz 27 opiekunów.

Uczestnicy warsztatów podczas twórczej pracy

Muzeoferie

2024

„W czasach dzielnych rycerzy
i dam dworu”

Renata Gresiuk-Kowalska

Muzeum Ziemi Lubuskiej w Zielonej Górze jak co roku na czas wypoczynku zimowego dzieci i młodzieży przygotowało specjalną ofertę. Od 13 do 23 lutego 2024 roku dla uczniów szkół podstawowych, uczestniczących w zimowych półkoloniach (grupy zorganizowane) zaproponowano cykl siedmiu warsztatów edukacyjno-plastycznych. Działanie zostało przeprowadzone w ramach projektu miejskiego Akcja Zima'24 i dofinansowane przez Miasto Zielona Góra.

Ogłoszenia o naborze na warsztaty pn. *W czasach dzielnych rycerzy i dam dworu* ukazały się na muzealnej stronie www oraz na profilu Facebook, a z oferty tegorocznych Muzeoferii skorzystało siedem grup: 116 uczniów i 15 opiekunów. Tym razem gościliśmy: SP nr 22, Akademię Rozwoju Dziecka, Aktywne Półkolonie (dwukrotnie), Klub „Grymas” (dwukrotnie) oraz Stowarzyszenie Miłośników Czarnej.

W części teoretycznej uczestnicy warsztatów zwiedzili *Galerię piastowskich książąt Śląska Lubuskiego*, gdzie poznali historyczne fakty związane z wybranymi postaciami książąt, którzy przyczynili się do sprowadzenia pierwszych osadników, wzniesienia murów obronnych czy też spędzali czas na turniejach rycerskich i polowaniach. Następnie uczniowie zwiedzili część

wystawy *Dziedzictwo i współczesność. Zielona Góra – region lubuski*, gdzie mogli podziwiać dawne narzędzia i naczynia, pochodzące z wykopaliisk archeologicznych oraz zobaczyć z bliska dawne portrety władców i stare dokumenty.

Specjalnie przygotowana prezentacja multimedialna poszerzyła natomiast wiedzę uczniów o ciekawe informacje dotyczące przygotowania kandydatów do stanu rycerskiego oraz przebiegu samej uroczystości pasowania na rycerza. Podczas zajęć przybliżono także sylwetkę rycerza – Zawiszy Czarnego oraz omówiono cnoty rycerskie i zasady postępowania zgodne z kodeksem rycerskim.

W części warsztatowej uczestnicy warsztatów własnoręcznie wykonali swoje „rycerskie” bransolety, stosując proste sploty sznurka, blaszane kółka kolczugi, koraliki, filc oraz przyklejając złotą i srebrną pasmanterię. Wykonanie bransolet nawiązywało w pewnym stopniu do dawnych technik rękodzielniczych, co zachęcało do uruchomienia wyobraźni i do aktywności związanej z ćwiczeniem motoryki małej.

Podczas omawiania zwyczajów dworskich, panujących w czasach rycerzy i dam dworu, uczestnicy poznali również proste kroki tańca dworskiego. Chętni mogli zaprezentować się w tańcu na zakończenie każdego z zajęć.

Na zakończenie warsztatów w sali edukacyjnej uczestnicy prezentują efekty pracy

Dziennik księżnej Dino

Longin Dzieżyc

Przez trzy miesiące 2023 roku w naszym Muzeum dużym zainteresowaniem cieszyła się wystawa *Talleyrandowie – powrót*. Aby bardziej przybliżyć postać głównej bohaterki zaplanowano spotkanie dotyczące wydanego w formie książki tłumaczenia dziennika z wyprawy do Włoch Doroty de Talleyrand-Périgord pt. *Wspomnienia z podróży 1852-1853*. Wydarzenie odbyło się 29 listopada 2023 roku, w spotkaniu uczestniczyli i dzielili się swoją wiedzą dr Katarzyna Grabias-Banaszewska, literaturoznawczyni, prof. Marek Biszczyński, germanista oraz prof. Bogdan Idzikowski, socjolog kultury, a moderatorem był Jarosław Skorulski, pasjonat i znawca tematu, prezes Fundacji Ogrody Kultury im. księżnej Dino.

Profesor Marek Biszczyński, autor przekładu, dzielił się refleksjami dotyczącymi tłumaczenia dziennika księżnej Dino, a dr Katarzyna Grabias-Banaszewska mówiła między innymi o popularnej w XIX wieku idei pisania pamiętników. Zgodzono się, że dziennik ze względu na swój intymny charakter nie był przeznaczony do upublicznienia za życia autorki. Zaprezentowany zapis ostatniej wielkiej podróży Doroty Talleyrand w jesieni życia był pożegnaniem księżnej z bliskimi jej osobami i krajami południa.

Bardzo starannie wydany pamiętnik pozwala bliżej poznać jedną z najbardziej wpływowych kobiet swojej epoki. Ukazuje jej zainteresowania, pasje, zapatrywania polityczne oraz radości i smutki dnia codziennego. Zapis podróży to realistyczne nieopozbawione dozy krytycyzmu spojrzenie na ludzi, wydarzenia, miejsca, które odwiedziła czy oglądane dzieła sztuki. Księżna jawi się jako osoba o szerokich horyzontach, aktywna i ciekawa świata.

Szczególne znaczenie w podróży Doroty Talleyrand poza odwiedzanymi kolejnymi miejscowościami, regionami i krajami miały spotkania z licznymi przyjaciółmi i znajomymi: arcyksiężętami, księżętami, baronami, markizami, hierarchami kościoła czy artystami – postaciami kształtującymi świat ówczesnej polityki i kultury. Podróż stała się okazją do retrospekcji księżnej, która w młodości brała udział w obradach kongresu wiedeńskiego. Jego postanowienia po latach konfrontuje z przemianami wiosny ludów niosącymi rewolucyjne zmiany polityczno-społeczne. Wywoływały one u księżnej duży niepokój i obawy o wstrząśniętą w posiadach i stojącą na chwiejnych nogach Europę.

Pamiętnik ukazuje Dorotę Talleyrand także jako wielką pasjonatkę i miłośniczkę sztuki, interesującą się architekturą, rzeźbą czy malarstwem. Dokonywała często drobiazgowej analizy dzieł pod kontem ich twórczego przesłania, kompozycji i kolorystyki. Odwiedzała chętnie pracownie artystów. Duże wrażenie na księżnej wywarło szkło z włoskiego Murano. Podziwiając je wspominała także

Uczestnicy spotkania

o wysokiej jakości wyrobów z hut śląskich. Jej emocjonalny stosunek do twórczości wynikał chociażby z faktu, że przez kilkanaście lat, aż do końca swego życia uczyła się rysować. Lekcje pobierała u sulechowskiej artystki Alwine Fromann.

Dziennik przedstawiający wyjątkową paromiesięczną podróż Doroty Talleyrand ma znacznie bogatszy, nie tylko biograficzny wymiar. Poza postacią samej księżnej, barwnie prezentuje czas, w którym żyła, a także przybliża złożone i niezwykle ciekawe procesy kształtowania się nowoczesnej Europy.

Wieczór uświetnili muzyką uczniowie Państwowej Szkoły Muzycznej I i II stopnia im. Mieczysława Karłowicza w Zielonej Górze. Ostatnią częścią spotkania było kuratorskie oprowadzanie po wystawie *Talleyrandowie – powrót*.

Dorota de Talleyrand-Périgord, *Wspomnienia z podróży 1852-1853*, Zatonie 2023. – 298 s., ISBN 978-83-961167-2-7

Dorota de Talleyrand-Périgord to autorka i jednocześnie bohaterka pozycji pt. *Wspomnienia z podróży 1852-1853*. Muzeum nie jest wydawcą książki – wydała ją Fundacja Ogrody Kultury im. księżnej Dino, ale do jej powstania w bardzo znaczącym stopniu przyczynili się pracownicy Muzeum – Emilia Ćwilińska, która jest autorką wysmienitego opracowania graficznego oraz Igor Myszkiewicz – twórca projektu pięknej klimatycznej okładki. Oryginalny, zebrany

i spisany po powrocie do Żagania i bogato ilustrowany manuskrypt *Wspomnień...* znajduje się w zbiorach Biblioteki Jagiellońskiej. Księżna Dorota – kobieta wszechstronnie wykształcona, o wielkiej erudycji i bogatym doświadczeniu dyplomatycznym – zawarła w pamiętniku cenne obserwacje i refleksje z podróży do Italii. Inicjatorem wydania książki jest prezes Fundacji Ogrody Kultury – Jarosław Skorulski, który opatrzył książkę wstępem. Autorem oddającego

wszelkie niuanse przekładu jest Marek Biszczyński. Oprócz interesującej zawartości, książka zdecydowanie wyróżnia się niezwykle staranną szatą graficzną, wystylizowaną na XIX-wieczny manuskrypt. Powstało zatem – jak na autorkę-księżnę przystało – niezwykle piękne, bardzo eleganckie, a nawet ekskluzywne wydawnictwo.

[red.]

Łuck i okolice na kartach pocztowych i dawnych fotografiach. O 1. tomie wydawnictwa poświęconego Kolekcji wołyńskiej Tadeusza Marcinkowskiego

Justyna Lubas-Wałęka

W 2022 roku Muzeum otrzymało z rąk rodziny Państwa Marcinkowskich hojny, liczący ponad tysiąc pozycji inwentarzowych zbiorów filokartystyczny, którego założycielem i właścicielem był Tadeusz Marcinkowski. Pocztówki oraz widokówki tworzące Kolekcję wołyńską opiewają piękno kresowych miast oraz wsi w fotografiach (m.in. tak znamienitych twórców jak Jan Bułhak, Henryk Poddębski, Zofia Chomętowska) reprodukcjach malarstwa, grafikach, rycinach. Ten dar jest nie tylko świadectwem zaufania darczyńców do Muzeum, ale również zobowiązaniem dla grona muzealników i badaczy do rzetelnego rozpoznania oraz rozpowszechniania wiedzy o Kolekcji wołyńskiej (w formie wystaw czasowych, prezentacji, wydawnictw), a także objęcia jej zbiorów należytą opieką konserwatorską.

Dzięki zaangażowaniu członków Towarzystwa Przyjaciół Muzeum Ziemi Lubuskiej oraz wsparciu finansowemu z Urzędu Miasta Zielona Góra w grudniu 2023 roku ukazał się pierwszy tom wydawnictwa dedykowanego Kolekcji wołyńskiej Tadeusza Marcinkowskiego. Opracowanie poświęcone jest w całości miastu Łuck oraz niektórym miejscowościom dawnego powiatu łuckiego – rodzinnym, ukochanym stronom kolekcjonera. Wydawnictwo zaplanowano jako serię albumów prezentujących najbardziej wartościowe artefakty z Kolekcji, pochodzące z lat 1900-1942. Zbiory pocztówek w kolejnych tomach zostaną pogrupowane według klucza administracyjnego podziału na powiaty, obowiązującego w dawnym województwie wołyńskim II RP.

Prezentowany album poświęcony łuckim pocztówkom i fotografiom składa się z dwóch części. W pierwszej z nich znajdziemy interesujące artykuły poświęcone sylwetce Tadeusza Marcinkowskiego, poznamy okoliczności powstawania Kolekcji wołyńskiej, a także historię wieloletniej współpracy rodziny Marcinkowskich z Muzeum Ziemi Lubuskiej. W osobnym rozdziale dotyczącym ikonografii Łucka na dawnej karcie pocztowej dowiemy się, jakie motywy

Wybrane strony albumu

pojawiały się na awersach widokówek najczęściej, oraz które z łuckich budowli i zabytków najchętniej przedstawiali na obrazach i fotografiach artyści. Tamże również poznamy poczet wydawców i nakładców wszystkich kart pocztowych uwzględnionych w niniejszym opracowaniu.

Najważniejszą część albumu stanowią wysokiej jakości reprodukcje filokartystycznych arcydzieł oraz zdjęcia, których walor podkreśla stylizowana szata graficzna. Przez pryzmat kart pocztowych i fotografii z prywatnych zbiorów rodziny Marcinkowskich odkrywamy atmosferę życia społecznego Kresowian w 1. poł. XX w. Barwną i wielokulturową, zarówno w czasach wojny, jak i pokoju. Miłośnicy dawnej architektury, niezwyklej urbanistyki oraz warownych założeń znajdą tu wiele interesujących ujęć zamku Lubarta, katedry świętych Apostołów Piotra i Pawła, łuckich ulic, parków oraz skwerów. Koneserów fotografii pejzażu zachwycą liczne i malownicze ujęcia koryta rzeki Styr, która okala najstarszą część miasta Łuck.

Oddajemy do rąk Państwa niezwykle publikację, opowiadającą o kolekcjonerskiej pasji człowieka, sentymentalnej miłości do Wołynia oraz zawierającą bogaty materiał ikonograficzny dotyczący miasta Łuck. Mamy nadzieję, że odkrywanie tajemnic Kolekcji wołyńskiej poprzez niniejsze wydawnictwo sprawi czytelnikom wiele przyjemności.

O najnowszej książce Igora Myszkiewicza

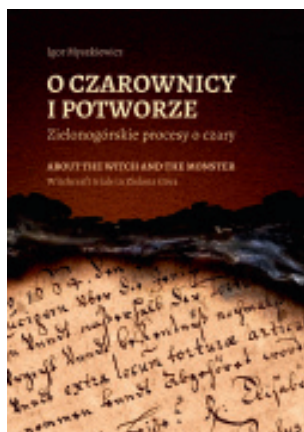
15 grudnia 2023 roku w Muzeum Ziemi Lubuskiej odbyła się prezentacja książki Igora Myszkiewicza *O czarownicy i potworze. Zielonogórskie procesy o czary*. Spotkanie z Autorem – wieloletnim kustoszem naszej instytucji, artystą plastykiem, z zamiłowaniem zgłębiającym tajniki historii, zwłaszcza tej mrocznej, zgromadziło wielu zainteresowanych tym tematem.

Tytuł książki sugeruje, iż autor zajmuje się słynnymi zielonogórskimi procesami o czary, i tak jest w istocie, jednak zanim Igor Myszkiewicz przejdzie do sedna – niezwykle pieczołowicie wprowadza czytelników w tematykę, ukazując, a właściwie tłumacząc to zjawisko w oparciu o szeroki kontekst historii europejskich, a nawet pozaeuropejskich procesów o czary. I nie rozpoczyna swej opowieści w czasach wojny 30-letniej, ale sięga znacznie głębiej, szuka ich genezy – i dociera aż do starożytności, a tam do Mezopotamii, Grecji, Rzymu... W interesujący sposób przedstawia też Igor Myszkiewicz rolę demonologów i inkwizytorów, a także (nierazko ambiwalentną) postawę Kościoła wobec czarów i czarownic oraz związki i wzajemne wpływy polityki i religii w tym zakresie. Ponadto autor ukazuje też praktyczną stronę procesów o czary: tok postępowania, ich kolejne fazy, jak również np. kwestie związane ze świadkami. Dzięki mocnemu osadzeniu autora w źródłach i licznych opracowaniach, czytelnik może też zapoznać się z zawartością i przesłaniem różnych aktów prawnych, papieskich bulli czy naukowych traktatów. Dopiero po takim rzeczowym wprowadzeniu przechodzi autor do XVII-wiecznej Zielonej Góry i pokazuje, iż lokalne wydarzenia były niczym innym, jak tylko odbiciem szerokiego i trwającego z różnym natężeniem, w różnych miejscach nurtu.

Wielką zaletą książki jest również jej szata graficzna, gdyż Igor Myszkiewicz jest nie tylko autorem tekstu, ale także ilustracji, projektu okładki oraz opracowania graficznego. Nie dziwi więc, że w tegorocznej edycji Lubuskich Wawrzynów książka została wyróżniona za walory edytorskie. Dodatkowym plusem pozycji jest jej dwujęzyczność, bowiem zawiera ona również angielskie tłumaczenie, którego autorem jest

Igor Myszkiewicz podczas spotkania autorskiego

Igor Myszkiewicz,
*O czarownicy i potworze:
zielonogórskie procesy o czary/
About the witch and the monster:
witchcraft trails in Zielona
Góra*, tłum. Robert Dziuba,
Zielona Góra 2023. – 392 s.
ISBN 9788396538208

Robert Dziuba. Książkę wydało Stowarzyszenie Forum Art, a Miasto Zielona Góra ją współfinansowało.

[red.]

Igor Myszkiewicz urodził się w 1974 roku; artysta plastyk, absolwent Instytutu Sztuki i Kultury Plastycznej w Zielonej Górze (dyplom z litografii w pracowni ad. Stefana Ficnera w 1999 roku). Obecnie kustosz w Muzeum Ziemi Lubuskiej w Zielonej Górze. Współzałożyciel i Wielki Mistrz działającej od 1997 r. Galerii Twórców Galera. Kurator szeregu wystaw i wydarzeń artystycznych. Uczestnik ponad stu wystaw zbiorowych i indywidualnych. Zajmuje się głównie rysunkiem, grafiką, komiksem i ilustracją (ilustruje książki i gry fabularne). Twórca „Zdeptaka” – cotygodniowych pasków komiksowych komentujących zielonogórską rzeczywistość oraz bloga komiksowego „Kryzys Wieku”. Pomysłodawca i ilustrator antologii opowiadań fantastycznych *Fantazje Zielonogórskie*. Autor powieści graficznej *W SEPII*, a także *Signum Temporis. Zielonogórskie pomniki i rzeźby plenerowe*, *Galeria Twórców Galera. XX lat rejsu, Krew Bachusa. Opowieści Zielonogórskie, Ilustrowana Kronika Zielonej Góry*. Współautor książek o lokalnym środowisku plastycznym: *Monografia Okręgu Zielonogórskiego ZPAP*, *Nie wszystkim umrę* i *Kronika Zielonogórskiego Rocka*. Autor projektu sztandaru Zielonej Góry (sztandar został ufundowany w 2010 roku).

Publikacje Oficyny MZL w 2023 roku

Anitta Maksymowicz

Rok 2023 był bogaty w nowe publikacje realizowane bezpośrednio jako wynik badawczych zainteresowań pracowników MZL, lub też z ich profesjonalnym udziałem. Książki zostały wydane przez Muzeum, niekiedy we współpracy z innymi organizacjami.

Pierwsza z pozycji to *Kolekcja wołyńska Tadeusza Marcinkowskiego w zbiorach Muzeum Ziemi Lubuskiej w Zielonej Górze*, t. 1 – *Łuck i okolice na kartach pocztowych i dawnych fotografiach*. Szerzej o książce w bieżącym numerze „Museionu” pisze jej redaktor – Justyna Lubas-Wałęcka. Przypomnijmy zatem tylko, że album to wydawnictwo (pierwsze z serii), ukazujące w formie książkowej dar rodziny Państwa Marcinkowskich dla MZL – liczącą ponad tysiąc kart pocztowych kolekcję. W tomie zaprezentowanych zostało niemal 200 niezwykle cennych pocztówek z Łucka. Warto podkreślić, że dzięki kolekcji Tadeusza Marcinkowskiego obecnie w naszych zasobach znajduje się największy w Polsce zbiór poświęcony stolicy Wołynia.

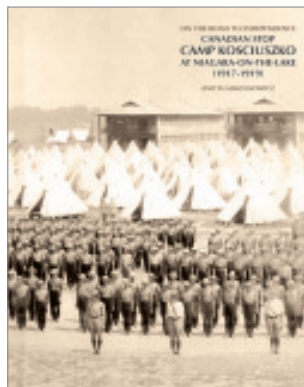
Kolekcja wołyńska Tadeusza Marcinkowskiego w zbiorach Muzeum Ziemi Lubuskiej w Zielonej Górze, t. 1 – *Łuck i okolice na kartach pocztowych i dawnych fotografiach*, red. Justyna Lubas-Wałęcka, Zielona Góra 2023. – 188 s. ISBN 978-83-965934-6-7

Książkę przygotował zespół w składzie: Justyna Lubas-Wałęcka, Longin Dzieżyc (redakcja), Justyna Lubas-Wałęcka (wybór i opracowanie kart pocztowych), Anitta Maksymowicz (redakcja merytoryczna i wydawnicza), Alina Polak-Woźniak (korekta), Emilia Ćwilińska (opracowanie graficzne i redakcja techniczna), Igor Myszkiewicz (projekt okładki).

Wydawcami są: Muzeum Ziemi Lubuskiej w Zielonej Górze oraz Towarzystwo Przyjaciół MZL, a publikację zrealizowano dzięki pomocy finansowej Miasta Zielona Góra.

Kolejny album *On the Road to Independence. Canadian Stop – Camp Kosciuszko at Niagara-on-the-Lake (1917-1919)*, którego autorką jest Anitta Maksymowicz, to angielskojęzyczna wersja publikacji towarzyszącej wystawie *W drodze do niepodległości. Kanadyjski przystanek – obóz Kościuszko w Niagara-on-the-Lake (1917-1919)* tu w rewelacyjnym

przekładzie Roberta Lamminga. Książka omawia ogromną rolę, jaką Polacy z USA odegrali w utworzeniu Armii Polskiej we Francji. Głównym tematem jest obóz szkoleniowy dla ochotników, który znajdował się w kanadyjskim mieście Niagara-on-the-Lake oraz znaczenie tego amerykańsko-francusko-kanadyjsko-polskiego przedsięwzięcia dla odzyskania niepodległości przez Polskę. W albumie zaprezentowano blisko sto unikalnych fotografii, głównie ze zbiorów nowojorskiego Stowarzyszenia Weteranów Armii Polskiej w Ameryce oraz ze zbiorów państwowych i prywatnych w USA i Kanadzie. Książka została przygotowana w celu przybliżenia czytelnikom w Stanach Zjednoczonych wyjątkowego wkładu polskiej grupy etnicznej w Ameryce podczas I wojny światowej oraz wsparcia, jakiego dla odrodzenia Polski dostarczyły zarówno państwa – USA i Kanada, jak i zwykli kanadyjcy i amerykańscy obywatele.

Anitta Maksymowicz, *On the Road to Independence. Canadian Stop – Camp Kosciuszko at Niagara-on-the-Lake (1917-1919)*, transl. Robert Lamming, Zielona Góra-Nowy Jork 2023. – 76 s. ISBN 978-83-965934-3-6

Książkę przygotował zespół w składzie: Anitta Maksymowicz (tekst i wybór cytatów), Robert Lamming (przeład), Igor Myszkiewicz (projekt okładki), Emilia Ćwilińska (redakcja techniczna i opracowanie graficzne).

Wydawcy: Muzeum Ziemi Lubuskiej w Zielonej Górze, Stowarzyszenie Weteranów Armii Polskiej w Ameryce, Okręg 2., który publikację również sfinansował.

Następna publikacja, również autorstwa Anitty Maksymowicz, to *Rok 1945 i pierwsze powojenne lata na Ziemi Lubuskiej w relacjach świadków historii*. Książka zawiera krótkie fragmenty rozmów przeprowadzanych przez autorkę ze świadkami historii, będące transkrypcjami relacji wideo prezentowanych na ekspozycji stałej *Dziedzictwo i współczesność. Zielona Góra – region lubuski* w sekcji pt. *Rok 1945 i pierwsze powojenne lata na Ziemi Lubuskiej*. Łącznie – na wystawie i w książce – znajduje się ponad 60 fragmentów wypowiedzi ponad 20 pionierów z Zielonej Góry i regionu.

Publikacja ma charakter hybrydowy, bowiem posiada elementy interaktywne: transkrypcja jest odwzorowaniem wypowiedzianych kwestii, dlatego – zgodnie z praktyką historii mówionej (*oral history*) – redakcja tekstu została ograniczona do minimum, jednak dodatkowym wzbogaceniem tradycyjnego zapisu wspomnień są kody QR. Znajdują się one przy każdej wypowiedzi i – po zeskanowaniu

na własnym urządzeniu, np. smartfonie – odnoszą czytelnika do materiału wideo. W ten sposób może on nie tylko przeczytać fragmenty wspomnień, ale obejrzeć je również w formie filmów.

Anitta Maksymowicz,
Rok 1945 i pierwsze powojenne lata na Ziemi Lubuskiej w relacjach świadków historii, Zielona Góra 2023. – 147 s.
ISBN 978-83-965934-4-3

Książkę przygotował zespół w składzie: Anitta Maksymowicz (tekst, transkrypcje relacji oraz opracowanie kodów QR, fotografie), Igor Myszkiewicz (projekt okładki i opracowanie graficzne), Alina Polak-Woźniak (korekta), Mariusz Kowalski (fotografie), Emilia Ćwilińska (redakcja techniczna i opracowanie graficzne).

Tom został opublikowany nakładem Muzeum Ziemi Lubuskiej w Zielonej Górze oraz Towarzystwa Przyjaciół Muzeum Ziemi Lubuskiej, a jego wydanie zostało dofinansowane ze środków Województwa Lubuskiego – Urzędu Marszałkowskiego w Zielonej Górze.

Świat europejskiej porcelany od XVIII do XX wieku ze zbiorów Piotra Pudłowskiego, Zielona Góra 2023. – 162 s.
ISBN 987-83-965934-5-0

Świat europejskiej porcelany od XVIII do XX wieku ze zbiorów Piotra Pudłowskiego to album towarzyszący wystawie pod tym samym tytułem, która prezentowana była w Muzeum Ziemi Lubuskiej w 2023 roku. Jest on już drugim, dokumentującym „porcelanową” wystawę (po ekspozycji z 2020 roku *Kobieta, wino i śpiew*) albumem ukazującym zbiory zielonogórskiego kolekcjonera Piotra Pudłowskiego. W obszernej, pięknie wydanej publikacji zaprezentowane zostały obiekty – zarówno użytkowe (jak talerze, wazy, dzbanki czy filiżanki oraz całe serwisy), jak i dekoracyjne (m.in. w postaci figurek, obrazów malowanych na porcelanie czy imponującej *surtout de table* – ozdoby stołu), pochodzące z rozmaitych wytwórni, m.in. w Miśni, Sevres, Nymphenburga, Wiednia czy Berlina. Część katalogową

poprzedził wstęp Leszka Kani oraz teksty Longina Dzieżycza i Piotra Pudłowskiego.

Album przygotował zespół w składzie: Bogdan Jan Springer (fotografie obiektów), Mariusz Kowalski (fotografie ekspozycji), Igor Myszkiewicz (projekt okładki, opracowanie graficzne, skład), Alina Polak-Woźniak (redakcja tekstów).

Wydawcą pozycji jest Muzeum Ziemi Lubuskiej w Zielonej Górze i Gazstal S.A.

Ostatnią z prezentowanych publikacji jest 9. tom rocznika „Ziemia Lubuska”. Numer zawiera kilkanaście artykułów, ukazujących historię i współczesność naszego regionu w różnych miejscach i czasach. Tom otwiera rozmowa podsumowująca jubileusz 800-/700-lecia Zielonej Góry, o którym opowiada przewodniczący Komitetu Organizacyjnego Obchodów – prof. Czesław Osękowski. Inną omawianą rocznicą jest jubileusz 900-lecia ustanowienia biskupstwa lubuskiego 1124/25-2024 (Zbigniew Czarnuch). Czytelnicy znajdą tu również materiały dotyczące m.in. dawnych zborów w enklawie świebodzińskiej oraz cmentarzy w miastach północnego Śląska (Tomasz Kalicki), historii Bojadel (Grzegorz Bosy), postaci Doroty de Talleyrand-Périgord (Mirosław Kasztel), kopalni węgla brunatnego w Tuplicach (Agnieszka Gontaszewska-Piekarcz), życia sportowego Żydów w powojennych Żarach (Tomasz Jaworski), a także wspomnienia emigrantów i reemigrantów (Słowacja – Tomasz Jaworski, Francja – Anitta Maksymowicz). Poza tematyką historyczną w numerze pojawiły się też artykuły z zakresu ochrony przyrody – o zielonogórskim ośrodku „Ptasi Azył” (Ewa Burda, Marlena Żak-Baraniak), a ponadto z dziedziny sztuki – o muzealnej kolekcji prac Zbigniewa Gostomskiego (Jacek Gernat). Zostało również zaprezentowane lubuskie środowisko regionalistów i jego udział

„Ziemia Lubuska” t. 9,
Zielona Góra 2023. – 262 s.
ISSN 2450-3355

Książkę przygotował zespół w składzie: Anitta Maksymowicz (redaktor naczelna), Emilia Ćwilińska (redakcja techniczna), Igor Myszkiewicz (projekt okładki), Anitta Maksymowicz, Alina Polak-Woźniak (redakcja i korekta). Wydawca: Muzeum Ziemi Lubuskiej w Zielonej Górze.

Żuźłowcy w Muzeum

Grzegorz Wanatko

Na początku października Zielona Góra i klub żużlowy Enea Falubaz świętowały awans do PGE Ekstraligi. Nieco wcześniej, bowiem 6 września sympatycy mieli okazję do spotkania z legendami sportu. W Muzeum Ziemi Lubuskiej odbyło się spotkanie „Historia zielonogórskiego żużla”, na którym można było porozmawiać ze znanymi żuźłowcami, którzy reprezentowali barwy zielonogórskiego klubu. Wśród ikon speedwaya byli m.in. Andrzej Huszcza, Darek Michalak, Sławek i Patryk Dudek, Jan Krzystyniak, Piotr i Paweł Protasiewicz. Wśród gwiazd wieczoru był również sędzia sportowy Andrzej Bryła – inicjator spotkania oraz Maciej Jaworek, który zdecydował się oddać w formie muzealnego depozytu część swoich trofeów. Moderatorem wieczoru był dziennikarz sportowy Marek Staniszewski.

Przedstawiciele świata żużla, jak i jego sympatyków przywitał gospodarz Muzeum Leszek Kania. W słowach powitania stwierdził, że żużel w Zielonej Górze to jedna najbardziej popularnych dyscyplin sportowych i przyjmuje w Winnym Grodzie niemal formę religii. W Muzeum najnowsza ekspozycja dotycząca historii naszego miasta i regionu musiała zawierać akcenty związane ze speedwayem. Na ekspozycji są prezentowane m.in. kevlar czy motocykl, a jedną ze ścian zdobi wielkoformatowe zdjęcie przedstawiające zawody żużlowe.

W dalszej części spotkania przedstawiciele klubu żużlowego i zawodnicy opowiadali swoje wrażenia z bogatej kariery sportowej. Wyświetlono także dawne kroniki ze zmagania zielonogórskich żuźłowców z lat 60. XX wieku. Cóż, można by sądzić, że kilkadziesiąt lat temu jeźdźcom spod znaku Myszk Miki wiodło się nieco gorzej niż obecnym rycerzom speedwaya. Atrakcją wydarzenia była możliwość zadawania pytań gościom z czego skwapliwie korzystała zgromadzona publiczność. Wydaje się, że najbardziej interesująca

Uczestnicy spotkania podczas sportowych wspomnień

była kwestia zmian barw klubowych. Jan Krzystyniak opowiadał o kulisach rozstania z klubem na początku lat. 90. Andrzej Huszcza wspominał o przenosinach u schyłku kariery do Poznania. Z kolei Patryk Dudek analizował swoją przyszłość klubową w kolejnych sezonach. Nie brakowało także innych tematów. Krzystyniak nawiązywał do dopingu kibiców, który obecnie niekiedy koncentruje się na negatywnych komentarzach w kierunku rywali, zamiast przekazywaniu pozytywnej energii własnej drużynie. Natomiast Huszcza rozważał, kim mógłby być, gdyby nie żużel i zaskoczył stwierdzeniem, że zamiast kierować motocyklem usiadłby za kierownicą traktora. Ciekawą propozycją z widowni była idea skierowana do obecnego dyrektora sportowego Falubazu Piotra Protasiewicza, by organizował cykliczne spotkania z żuźłowcami np. w okresie Winobrania.

Po części dziennikarskiej nastąpiła muzealna. Jak wspomniano, Maciej Jaworek – jedna z legend zielonogórskiego żużla – zdecydował się udostępnić część swoich pamiątek i zdobytych trofeów zielonogórskiemu Muzeum. Jaworek był jednym z najlepszych jeźdźców w dziejach. W latach 80. z Falubazem trzykrotnie zdobywał tytuł drużynowego mistrza Polski, w 1986 roku sięgnął po złoty krążek Indywidualnych Mistrzostw Polski. Wśród

przekazanych do Muzeum obiektów znalazły się m.in.: motocykl, kask czy kombinezon oraz puchary i medale. Podczas spotkania Maciej Jaworek mówił, że pokazywał swoje trofea głównie znajomym, ale za namową jednego z nich postanowił za pośrednictwem Muzeum Ziemi Lubuskiej udostępnić je innym pasjonatom żużla. Zwiedzaniu wystawy towarzyszyły długie kulturalne rozmowy o historii zielonogórskiego czarnego sportu.

Fragment wystawy prezentujący depozyt od Macieja Jaworka

Pamiętka związana z Ekkim Gärtnerem

Grzegorz Wanatko

Minęło sześć lat od śmierci Eckeharda Gärtnera, Honorowego Obywatela Miasta Zielona Góra. Urodził się w przedwojennym Grünbergu. W swoich wspomnieniach opisywał miasto takie, jakie zapamiętał sprzed wojny. Dom rodzinny, szkołę, do której uczęszczał na ulicy Długiej, pobyt w szpitalu elżbietanek. Opisywał także miejskie winnice czy zakłady. Powojenna rzeczywistość zmusiła go do opuszczenia rodzinnego miasta, zamieszkał w Soltau. Do Zielonej Góry powrócił po kilkudziesięciu latach. Na początku lat 80. zaangażował się w pomoc charytatywną dla Zielonej Góry i jej mieszkańców. Zorganizował kilkaset transportów z pomocą dla różnych organizacji, głównie dla instytucji medycznych. Doceniając jego zasługi miasto w 1993 roku przyznało mu tytuł Honorowego Obywatela Zielonej Góry. W kolejnych latach Ekki wiele razy

odwiedzał rodzinne miasto współpracując z licznymi organizacjami z zakresu zdrowia, opieki społecznej, kultury, oświaty czy sportu. Stał się ambasadorem Winnego Grodu za zachodnią granicą. Sam podkreślał, że jedynie chce robić coś dobrego i to doskonale robił. Ta dobroć wciąż jest obecna wśród współczesnych zielonogórzan. Nieopodal Muzeum rośnie miłorząb poświęcony pamięci Ekkiego, a o tej zasłużonej postaci przypomina pamiątkowa tablica. Mimo, że Ekki już odszedł to wciąż za jego

sprawą dzieją się pozytywne wydarzenia. U schyłku lata 2023 roku Muzeum Ziemi Lubuskiej odwiedził wiceprezydent Zielonej Góry Dariusz Lesicki, który przekazał do naszych zbiorów pamiątkowy obraz namalowany w 1985 roku przez Ludwika Błaszczyka. Przedstawia on rodzinny dom Ekkiego zlokalizowany przy ulicy Wandy 37. I tak kolejny obiekt związany z Ekkim zawitał do jego rodzinnego miasta.

Ocena efektów zrealizowanego projektu „Rozbudowa i modernizacja Muzeum Ziemi Lubuskiej”

Elżbieta Pastyrzyk

12 września 2023 roku Muzeum gościło członków Komitetu Monitorującego Program Infrastruktura i Środowisko 2014-2020, w którego skład wchodzi przedstawiciele strony rządowej, samorządowej, środowisk naukowych czy organizacji pozarządowych. Jest to niezależny organ pełniący funkcje monitorująco-opiniotwórczą w procesie wdrażania i ewaluacji programów europejskich.

Wizyta ta była okazją do zaprezentowania efektów, zrealizowanego przez naszą instytucję, projektu *Rozbudowa i modernizacja Muzeum Ziemi Lubuskiej*, którego wartość w maju 2020 roku wyniosła prawie 21 mln PLN. Warto przypomnieć, że dzięki inwestycji Muzeum zmodernizowało zabytkową część instytucji i zwiększyło swoją powierzchnię o prawie 2400 m². Po przeprowadzeniu przez dr. Longina Dzieżyca – zastępcy dyrektora MZL krótkiej prezentacji poszczególnych etapów realizacji kluczowego dla miasta i regionu zadania, goście (ponad 40 osób) zwiedzili powstałe w ramach projektu stałe ekspozycje muzealne i pozostałe przestrzenie, o które wzbogaciło się Muzeum. Ogromne wrażenie na zwiedzających zrobiła znajdująca się na ekspozycji *Dziedzictwo i współczesność Zielona Góra – region lubuski* multimedialna makieta tzw. mapping, który jest bardzo widowiskowym narzędziem, pozwalającym w sposób niezwykle atrakcyjny i narracyjny zaprezentować historię i rozwój Zielonej Góry. Gościom szczególnie podobał się pomysł przedstawienia dziejów miasta adresowany do najmłodszych. Byli również pod wrażeniem dostosowania Muzeum zarówno pod względem architektonicznym, jak i merytorycznym do możliwości osób o szczególnych potrzebach.

Cieszymy się bardzo, że członkowie Komitetu Monitorującego POIiŚ byli pod ogromnym wrażeniem zmian, jakie dzięki środkom Unii Europejskiej zaszły w Muzeum Ziemi Lubuskiej w ostatnich latach. Wizyta odbyła się podczas Święta Winobrania i była bardzo dobrą okazją do zilustrowania wymiernych efektów wpływu środków Unii Europejskiej na rozwój kultury w naszym kraju.

„Historia nieznana”

Grzegorz Wanatko

Pracownikom Muzeum Ziemi Lubuskiej bliskie sercu jest propagowanie małych ojczyzn. Z taką właśnie misją kustosz Działu Historycznego dr Grzegorz Wanatko udał się do pobliskich Urzut. Była to jednocześnie sentymentalna podróż do beztrudnych czasów dzieciństwa, gdyż autor uczęszczał tam do przedszkola i rozpoczął edukację w szkole podstawowej, popijał oranżadę w miejscowym sklepie i myszkował po leśnych zakamarkach, odkrywając pozostałości po dawnym kościele.

Urzuty, dawniej Langhermsdorf, obecnie administracyjnie znajdują się w powiecie zielonogórskim, ale przez większość swej historii związane były z powiatem kożuchowskim. 22 października 2023 odbyło się spotkanie pod hasłem „Historia nieznana” zorganizowane przez nieformalną grupę „Aktywna Młodzież” oraz Koło Gospodyń Wiejskich w Urzutach. Warsztaty zorganizowano w ramach rządowego programu Fundusz Inicjatyw Obywatelskich NOWEFIO na lata 2021-2030, a sfinansowano ze środków Narodowego Instytutu Wolności. G. Wanatko przygotował prezentację dotyczącą dziejów Urzut, które szczytując się długą, sięgającą średniowiecza historią. Pojawiły się kwestie demograficzne, religijne czy zmiany przynależności administracyjnej i wymiana ludności po wojnie. Nie zabrakło opowieści z czasów przedwojennych. A najwięcej zaciekawienia u licznie zgromadzonej publiczności budziła sprawa pozostałości po dawnym kościele ewangelickim. Niestety, nie wytrzymał próby czasu i o jego dawnej obecności świadczą jedynie resztki zabudowy, nad którymi władzę przejęła już przyroda. Wśród obecnych na sali znajdowali się pionierzy – osoby, które tworzyły najnowszą historię wsi. Niektórzy z rozrzewnieniem wspominali wizyty objazdowego kina czy występy miejscowych zespołów artystycznych, których byli członkami. Jeszcze inni z dumą słuchali o sukcesach swoich rodziców czy dziadków, które ukazywały się na szpaltach lokalnych gazet, a inni z uwagą wsłuchiwali się w kryminalną opowieść o tajemniczym zniknięciu miejscowego krzyża pokutnego. Kolejnych zainteresowały gospodarcze aspekty: poszukiwania wody, budowa drogi i mostu. Po części historycznej odbył się koncert zespołu Wióry Lecą, który wzbogacił swój występ również o akcenty historyczne prezentując dawne instrumenty oraz przybliżając tajniki gry na nich. Oczywiście całość warsztatów odbywała się przy suto i smacznie zastawionych stołach przygotowanych przez członkinie Koła Gospodyń Wiejskich w Urzutach.

Dr Grzegorz Wanatko podczas wykładu

Promocja publikacji „Honorowi Obywatele Miasta Zielona Góra w latach 1993-2023”

Alina Polak-Woźniak

31 października 2023 roku w Muzeum Ziemi Lubuskiej odbyła się promocja książki o honorowych obywatelach Winnego Grodu pod redakcją prof. Bogumiły Burdy – prezes Polskiego Towarzystwa Historycznego Oddział w Zielonej Górze. W publikacji tej zawarto biogramy 62 honorowych obywateli naszego miasta, wśród nich naukowców, artystów, sportowców czy dziennikarzy. Wśród autorów są również pracownicy MZL: dr Izabela Korniluk (Czesław Fedorowicz, Konrad Herrmann, Janusz Koniusz, Włodzimierz Kwaśniewicz); dr Anitta Maksymowicz (Zbigniew Czarnuch, Andrzej Toczewski); dr Alina Polak-Woźniak (Jan Muszyński, Marian Szymczak), dr Arkadiusz Cincio (Tomasz Florkowski, Władysław Nowicki, Stanisław Palonka, Walerian Piotrowski, Tomasz Sobkowiak); dr Grzegorz Wanatko (Włodzimierz Bogucki, Antoni Habura, Jerzy Nowaczyk, Józef Pośpiech). Książka została wydana z okazji obchodów Jubileuszu 800-lecia Zielonej Góry i 700-lecia nadania praw miejskich.

Honorowi Obywatele Miasta Zielona Góra w latach 1993-2023, red. Bogumiła Burda, Zielona Góra 2023

Zielonogórskie Zaduszki

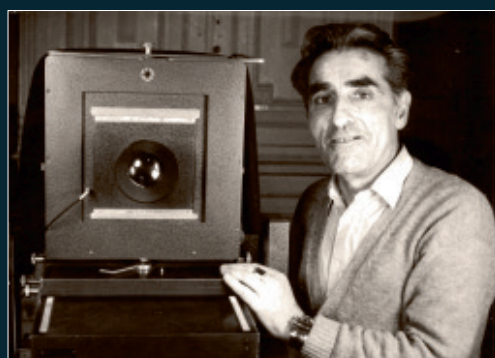
Izabela Korniluk

3 listopada 2023 roku w Sali Witrażowej naszego Muzeum podczas 16. edycji muzealnych Zaduszek wspominaliśmy zielonogórczan, którzy odeszli od nas w minionym roku. W tym roku bohaterami wieczoru byli Krzysztof Donabidowicz, Edward Czernik i Włodzimierz Rebelski. Patronat honorowy nad naszym wydarzeniem objął, jak co roku, Prezydent Miasta Zielona Góra Janusz Kubicki

Muzyczną oprawę wieczoru stanowił duet lubuskich muzyków jazzowych w składzie: Wojciech Pruszyński (fortepian) i Robert Chyła (saksofon). Zabrzmiały dla nas najpiękniejsze standardy jazzowe, których autorami są polscy kompozytorzy.

Zawsze ze smutkiem przyjmujemy fakt, że co roku musimy żegnać zielonogórczan i że nasze wydarzenie zawsze ma swoich bohaterów. To osoby, które reprezentują różne dziedziny życia społecznego, kulturalnego, gospodarczego, duchowego czy politycznego. Każdy z nich miał pasję, kreatywność, umiłowanie swojej małej ojczyzny i nade wszystko troskę o nasze miasto. W tym roku wspominaliśmy trzy osoby ważne dla Zielonej Góry.

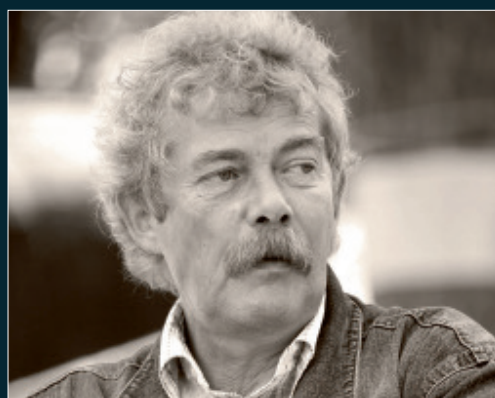
Pierwszą z nich – **Krzysztofa Donabidowicza**, znanego zielonogórskiego fotografa i uczestnika Wydarzeń Zielonogórskich wspominał jego syn, ks. Mirosław Donabidowicz, na co dzień proboszcz parafii pw. św. Urbana w Zielonej Górze. K. Donabidowicz do Winnego Grodu przyjechał w 1945 roku. Z początku pracował jako fotoreporter w „Gazecie Zielonogórskiej”. W 1947 roku założył prywatny zakład fotograficzny przy ul. Kupieckiej 32. To właśnie tam mieszkańcy Zielonej Góry wykonywali zdjęcia do legitymacji szkolnych, paszportów, dowodów osobistych, a także upamiętniali rodzinne uroczystości. W 1960 roku K. Donabidowicz był uczestnikiem Wydarzeń Zielonogórskich, a po zatrzymaniu przez milicję usłyszał zarzut współpracy z amerykańskim wywiadem. Skazano go na dwa lata więzienia. Po latach odznaczony został przez Prezydenta RP Krzyżem Komandorskim Orderu Odrodzenia Polski. Z okazji 100. rocznicy urodzin pana Krzysztofa w 2021 roku jego rodzina ufundowała rzeźbę-figurkę bachusika – Fotografusa, która znajduje się na ścianie budynku, obok prowadzonego przez niego przez lata atelier.

Krzysztof Donabidowicz

Edward Czernik

Włodzimierz Rebelski

Drugą postacią wspominaną na naszych Zaduszkach był Edward Czernik, polska legenda skoku wzwyż. Znakomity zawodnik i świetny trener. Olimpijczyk z Tokio, mistrz i rekordzista Polski, który przez wiele lat związany był z Ziemią Lubuską, głównie z Zieloną Górą. E. Czernik uczył się w Zielonej Górze, gdzie ukończył Studium Nauczycielskie na kierunku wychowanie plastyczne (1962), a także Wyższą Szkołę Wychowania Fizycznego w Poznaniu (1971). Był nauczycielem wychowania fizycznego, trenerem klasy mistrzowskiej (1986), m.in. kadry narodowej Polski w skoku wzwyż w latach 1976-1980 oraz w zielonogórskim „Lubtourze” w latach 1980-1986, a od 1986 trenował skoczków w Dubaju. W latach 1961-1964 siedmiokrotnie bił rekord Polski. Jako pierwszy skoczek w Polsce skoczył 2,10 m oraz 2,20 m. W klasyfikacji medalowej wszech czasów krajowych rozgrywek znajduje się na piątym miejscu. Zdobył pięć złotych medali i dwa brązowe. Bardzo emocjonalnymi refleksjami na temat współpracy i przyjaźni z tym znanym polskim sportowcem podzielili się red. Marek Staniszewski, na co dzień redaktor sportowy w Radiu Zachód oraz wieloletni przyjaciel Z. Czernika Marian Filipiuk.

Ostatnim bohaterem wydarzenia był Włodzimierz Rebski – muzealnik. Od 2001 do 2016 kierował Muzeum Archeologicznym Środkowego Nadodrza w podzielonogórskiej Świdnicy. W latach 1992-1994 i 2002-2010 był Przewodniczącym Rady Gminy Świdnica. O swoim byłym dyrektorze i koledze z pracy mówił obecny dyrektor tejże placówki dr Arkadiusz Michalak.

Duet Wojciech Pruszyński (fortepian) i Robert Chyła (saksofon) podczas koncertu, który uświetnił wydarzenie

Wizyta gości z Forst

Izabela Korniluk

Od kilkunastu już lat Muzeum Ziemi Lubuskiej w Zielonej Górze współpracuje z Brandenburskim Muzeum Włókiennictwa w Forst. Od 2021 roku trwa tam jednak gruntowny remont oraz rozbudowa. W ramach nowej koncepcji wystawienniczej w nowej aranżacji budynku muzealnego od jesieni 2025 roku prezentowane będą społeczne, gospodarcze, kulturowe i ekologiczne konteksty produkcji tekstyliów, historia miasta Forst oraz regionalna historia Łużyc Wschodnich. Do planowanych tematów należeć będą: *Węgiel – przekleństwo i błogosławieństwo Łużyc*, *Historia regionu Nisy jako krajobrazu kulturowego i jako regionu granicznego*, *Majątki i Łużyce*. Szczególną atrakcją w przyszłości będzie ostatnia zachowana lokomotywa kolei miejskiej z 1893 roku – „Schwarze Jule” („Czarna Julka”), która będzie eksponowana w muzeum Forst, a wypożyczona zostanie na stałe z Muzeum Transportu w Dreźnie.

W związku z powyższym 28 listopada 2023 roku delegacja z Rady Miasta Forst w osobach Svena Zubera kierownika ds. Oświaty, Zasobów Ludzkich i Kultury i Anety Bałuszek z Zakładu ds. Kultury, Turystyki i Marketingu, odwiedziła nasze Muzeum, by zasięgnąć rady i opinii w sprawie planowanej rozbudowy oraz nawiązać ścisłą współpracę związaną z powstaniem nowoczesnej ekspozycji

Wizyta delegacji z Forst, od lewej: Sven Zuber, Izabela Korniluk, Aneta Bałuszek, Leszek Kania, Longin Dzieżyc

historycznej w muzeum w Forst. Goście dokładnie obejrzelili nasze nowe wystawy, szczególnie stałą ekspozycję *Dziedzictwo i współczesność. Zielona Góra – region lubuski*, a także zaproponowali przyjazd swoich pracowników w celu zapoznania się z naszym dorobkiem, wystawami oraz udogodnieniami dla osób niepełnosprawnych. Liczymy na owocną współpracę!

Zielona Góra od kuchni...

Julia Molibog

Muzeum Ziemi Lubuskiej w Zielonej Górze oraz Stowarzyszenie Forum Art (wydawca) zaprosili na premierę książki Grzegorza Biszczanika *Zielona Góra od kuchni. Restauracje przedwojennego miasta*. Spotkanie odbyło się w 12 stycznia 2024 roku. Najlepszym podsumowaniem tej interesującej publikacji będzie fragment recenzji naukowej prof. dr. hab. Czesława Osękowskiego:

Grzegorz Biszczanik zbadał i opisał 29 zielonogórskich restauracji, 7 kawiarni i cukierni, 11 hoteli, 8 gospód i oberż, 8 zajazdów oraz 6 pijalni, śniadalni i winiarni. Autor uwzględnił historię ich powstawania, przekształcanie się, lata funkcjonowania i pojawiające się trudności w konkurowaniu na rynku. Szczególne zainteresowanie czytelników wzbudzi kilkanaście przedstawionych przepisów na dania przygotowywane w zielonogórskich domach i lokalach gastronomicznych, m.in. karp i szczupak na niebiesko, zupa na brązowym piwie, chłodnik piwny, śląskie królestwo niebieskie oraz napój majowy. Wykonana praca ma autorski i pionierski charakter. Jak dotąd nikt nie zajmował się tym problemem w tak szeroki sposób. Stanowi to autorski wkład Grzegorza Biszczanika do badań nad dziejami Zielonej Góry.

Grzegorz Biszczanik, *Zielona Góra od kuchni. Restauracje przedwojennego miasta*, Zielona Góra 2023. – 403 s., ISBN 978-83-965382-4-3

Grzegorz Biszczanik – rodowity zielonogórzanin, doktor nauk humanistycznych. Historyk, regionalista, znawca dziejów Zielonej Góry. Członek Polskiego Towarzystwa Historycznego oraz Lubuskiego Towarzystwa Naukowego. Autor licznych publikacji naukowych i popularnonaukowych z dziejów Zielonej Góry i Ziemi Lubuskiej. Laureat nagrody Rektora Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza za Najlepszą Książkę Popularnonaukową 2019, Nagrody Kulturalnej Prezydenta Miasta Zielonej Góry 2020, Złotego Dukata 2020 za wspieranie i promowanie życia kulturalnego regionu. Odznaczony medalem „Za zasługi dla województwa lubuskiego” oraz złotą odznaką „Za opiekę nad zabytkami”.

Śląskie spotkania – zimowe seminarium w Haus Schlesien

Justyna Lubas-Wałęcka

W dniach 14-20 stycznia 2024 roku w Haus Schlesien (Domu Śląskim) w Königswinter koło Bonn odbyło się seminarium realizowane w ramach cyklu *Schlesische Begegnungen (Śląskie spotkania)*, zorganizowane we współpracy z Instytutem Filologii Germańskiej Uniwersytetu Zielonogórskiego. Celem programu seminarium było m.in. zaznajomienie studentów filologii germańskiej z wielokulturowym dziedzictwem Śląska, zabytkami oraz najnowszą historią Niemiec.

Należy zaznaczyć, iż Haus Schlesien to istotny ośrodek studiów nad

Uczestnicy seminarium przed Pałacem Księżąt Elektorów w Trewirze

Śląskiem w Niemczech, z którym Muzeum owocnie współpracuje jako partner merytoryczny od ponad 20 lat na polu: organizacji wystaw, publikacji, przeprowadzania kwerend, wypożyczeń zabytków. W 2021 roku partnerstwo między instytucjami zostało dodatkowo przypieczętowane umową kooperacyjną o korzystnych dla obu stron ustaleniach. Dzięki uprzejmemu, skierowanemu do Muzeum, zaproszeniu Adama Wojtali (pracownika naukowego i opiekuna zbiorów Haus Schlesien), w tegorocznym seminarium mogła również uczestniczyć delegatka MZL – Justyna Lubas-Wałęcka, historyk sztuki i pracownik Działu Sztuki Dawnej.

Delegatka korzystając z życzliwości i obszernej wiedzy zespołu badaczy w trakcie pobytu przeprowadziła kwerendę w zbiorach placówki na potrzeby przygotowywanych aktualnie opracowań merytorycznych, m.in. dotyczących zielonogórskiej architektury przełomu XIX/XX w. oraz działalności Gustava Beckera – cenionego dolnośląskiego zegarmistrza. Poszukiwania (prowadzone z aktywnym wsparciem Adama Wojtali, Nicolii Remig, Silke Findeisen oraz Floriana Paprotnego) zaowocowały cennymi znaleziskami oraz przypadkowym, lecz interesującym odkryciem zapisu nutowego suity poświęconej zielonogórskiemu winu musującemu, skomponowanej przez Paula Preissa.

Istotnym elementem programu seminarium były obfitujące w moc atrakcji wycieczki zabytkoznawcze do Kolonii,

Wspólne zwiedzanie katedry w Kolonii

Trewiru oraz Bonn, które koordynował dr Piotr Krycki z Instytutu Filologii Germańskiej Uniwersytetu Zielonogórskiego. Niemieckojęzycznym przewodnikiem grupy był Herbert Cremer, który z ogromnym zaangażowaniem opowiadał o historii regionu. Uczestnicy podczas wycieczek mieli możliwość zwiedzenia najistotniejszych obiektów o rzymskiej, romańskiej i gotyckiej proveniencji a także poznania powojennej historii Niemiec poprzez pryzmat artefaktów zgromadzonych w Haus der Geschichte (Dom Historii) w Bonn.

Tuż przed wyjazdem, po spotkaniu podsumowującym dyrektor Domu Śląskiego Nicola Remig przekazała w imieniu Haus Schlesien na ręce delegatki cenny dar dla Muzeum Ziemi Lubuskiej – zbiór niemieckojęzycznych albumów oraz publikacji poświęconej historii rzemiosła artystycznego oraz dolnośląskim manufakturom ceramiki. Przyjmujemy te materiały z ogromną wdzięcznością. Z pewnością wzbogacą muzealny księgozbiór oraz będą cennym wsparciem naukowym dla działań merytorycznych Działu Sztuki Dawnej.

Możliwość partycypowania delegacji Muzeum w tegorocznej edycji *Śląskich spotkań* w Haus Schlesien nie tylko przyczyniła się do pozyskania interesujących informacji w ramach owocnej kwerendy, ale stała się również okazją do integracji oraz pogłębienia polsko-niemieckiej współpracy między instytucjami.

Podczas kwerendy w bibliotece muzealnej Haus Schlesien

Jubileusz 60-lecia Lubuskiego Towarzystwa Naukowego w Muzeum Ziemi Lubuskiej

Izabela Korniluk

22 lutego 2024 roku w Sali Konferencyjnej im. dr. Jana Muszyńskiego Muzeum Ziemi Lubuskiej odbył się jubileusz 60-lecia powstania Lubuskiego Towarzystwa Naukowego w Zielonej Górze. Ta zacna instytucja zawiązała się w 1964 roku z inicjatywy Lubuskiego Towarzystwa Kultury, które od 1957 roku koordynowało w Winnym Grodzie rozwój instytucji i inicjatyw o charakterze kulturalnym, naukowym i badawczym.

Licznie zgromadzeni na jubileuszu goście jednym głosem powtarzali, że LTN bardzo mocno przyczynił się do rozwoju środowiska naukowego w naszym województwie i powstania uczelni wyższych. Wówczas, na początku lat 60. zadanie to nie było łatwe, ponieważ w regionie nie było tradycji naukowych. Jednakże dzięki wsparciu profesorów i doktorów z Poznania i Wrocławia mógł rozpocząć działalność, jeszcze w 1962 roku, Ośrodek Badawczo-Naukowy przy Lubuskim Towarzystwie Kulturalnym, który potem przekształcił się LTN. To dzięki temu Towarzystwu mogła kształcić się lubuska kadra na potrzeby powstających uczelni. LTN dawał i daje możliwość publikacji naukowych. Najważniejszą publikacją stowarzyszenia jest „Rocznik Lubuski”. Inną serią wydawniczą były „Prace Lubuskiego Towarzystwa Naukowego”. W 1991 roku wspólnie z Wyższą Szkołą Inżynierską Towarzystwo rozpoczęło wydawanie nowego periodyku, tylko w języku angielskim pt. „Applied Mathematics and Computer Science”. Od 1993 roku jest on regularnie wydawanym kwartalnikiem naukowym o zasięgu międzynarodowym.

Wystawienniczym akcentem imprezy była prezentacja dokumentów, zdjęć i pamiątek związanych z 60-leciem Towarzystwa ze zbiorów Archiwum Państwowego w Zielonej Górze. Na wystawie zaprezentowano nie tylko liczne zdjęcia pokazujące działalność LTN-u (sesje naukowe, walne zebrania, spotkania Zarządu itp.), ale także protokoły z zebrań Zarządu LTN-u, księgi z Walnych Zjazdów, spisy członków Towarzystwa, medale, pieczęcie i broszury informacyjne. Osobny akcent stanowiła prezentacja licznych publikacji wydawanych pod firmowym znakiem LTN-u.

Wystawa dokumentująca działalność LTN-u przygotowana z okazji jubileuszu

Dr Jan Muszyński podczas III Walnego Zjazdu LTN-u, 1972 r.

Członkowie LTN-u, stoją od lewej: Włodzimierz Kwaśniewicz, Andrzej Toczewski, Wiesław Hładkiewicz, ?, siedzą od lewej: Marian Eckert, Władysław Korcz, Janusz Pajewski, Kazimierz Bartkiewicz, początek lat 80. XX w.

Członkowie LTN-u przed siedzibą Towarzystwa przy ul. Wiśniowej w Zielonej Górze, lata 80. XX w.

Nowa aranżacja holu i sklepu muzealnego

Elżbieta Pastyrczyk

Muzeum w ubiegłym roku podjęło współpracę z grupą studentów z Instytutu Sztuk Wizualnych Uniwersytetu Zielonogórskiego zajmujących się architekturą wnętrz pod kierunkiem mgr Joanny Legierskiej-Dutczak. Owocem tego współdziałania były opracowane przez studentów koncepcje modernizacji bardzo ważnego z uwagi na chociażby pierwsze wrażenie pomieszczenia, które łączy kilka funkcji, m.in. kasę biletową, sklep z pamiątkami oraz punkt informacyjny. Jedną z tych koncepcji okazała się szczególnie interesująca i nie wymagająca istotnej przebudowy obecnego wnętrza, natomiast projekt wykonawczy był autorstwa wspomnianej Joanny Legierskiej-Dutczak.

Pomieszczenie to, aby stanowiło prawdziwą wizytówkę naszej instytucji, wymagało modernizacji. Oprócz prac polegających na wymianie przewodów elektrycznych, położeniu gładzi, pomalowaniu ścian i sufitu, przebudowano wejście otwierając przestrzeń dla zwiedzających. Wnętrze zyskało nową granitową posadzkę, dzięki czemu wraz z hollem stanowi jednorodną całość. Dzięki nowej podłodze zlikwidowano również progi. Sklepik wyposażono w meble, które doskonale spełniają wszystkie funkcje tego wymagającego pomieszczenia. Znalazła się w nim gablota na pamiątki muzealne, półki na przechowywanie audioprzewodników, głębokie szuflady na plakaty, repliki obrazów i inne wielkoformatowe druki. W holu stanęły dwie duże wygodne

Nowoczesne witryny do ekspozycji publikacji

Przestrzeń muzealnego sklepu przed modernizacją

kanapy, na których wytchnienie znajdą goście odwiedzający Muzeum. Wnętrze punktu obsługi klienta zaprojektowała i prowadziła nadzór nad realizacją zadania pani mgr Joanna Legierska-Dutczak, która była również autorką projektu aranżacji wystawy w Pawilonie Polskim EXPO 2020 w Dubaju „Kreatywność inspirowana naturą”.

Dzięki realizacji projektu pn. „Rozbudowa i modernizacja Muzeum Ziemi Lubuskiej” zysaliśmy nowoczesną, na miarę obecnych czasów oraz atrakcyjną pod względem poznawczym i turystycznym instytucję kultury. Stworzenie nowych ekspozycji opowiadających o historii regionu oraz ukazujących dorobek artystyczny związany z Ziemią Lubuską było naturalnym, kolejnym, koniecznym do przeprowadzenia etapem rozwoju Muzeum i naszego regionu. Dostosowania do europejskich standardów wymagało

Fot. Joanna Legierska-Dutczak

Przestrzeń muzealnego sklepu po modernizacji

jedynie miejsce, z którym stykają się wszyscy goście naszej instytucji. Stworzona wygodna, przyjazna i otwarta przestrzeń zaspokoi oczekiwania pracowników, zwiedzających i osób o szczególnych potrzebach odwiedzających Muzeum Ziemi Lubuskiej.

Modernizacja możliwa była dzięki dodatkowym środkom finansowym, przyznanym w ramach dotacji celowej przez Zarząd Województwa Lubuskiego.

Z życia Muzeum – ważniejsze wydarzenia

wrzesień 2023 – luty 2024

WRZESIEŃ

6 IX – „Historia zielonogórskiego żużla” – spotkanie związane z żużlem oraz lokalną historią Zielonej Góry.

8 IX – Otwarcie wystaw:

- „Krag” Szpakowskiego w Galerii Nowy Wiek,
- Generacje Oskara Zięty.

10 IX – W ramach Europejskich Dni Dziedzictwa spotkanie ze strażakami na wystawie poświęconej 100-leciu Związku OSP RP.

12 IX – Wizyta przedstawicieli Ministerstwa oraz komitetu monitorującego program POiŚ (FENIKS) połączona ze zwiedzaniem Muzeum.

13 IX – Otwarcie wystaw:

- *Uczyn klientą bohaterem Twojej historii – z dziejów zielonogórskich reklam,*

– *Etykieta wizytówką wina,*

– *Winnica Equus z cyklu Winnice lubuskie wczoraj i dziś.*

26 IX – 6 X – Projekt edukacyjno-plastyczny *Wędruj z Bachusikiem.*

28 IX – *Jazzujące Muzeum* – wystąpili JazzAAM Band feat Asia Czajkowska.

28 IX – Udostępnienie wystawy towarzyszącej koncertowi JazzAAM Band *Cały ten jazz* – fotografie Wojciecha Druszcza i Andrzeja Dąbrowskiego.

29 IX – Otwarcie wystawy *Zielona Góra w kadrach Czesława Łuniewicza*. Promocja albumu *Okiem Czesława Łuniewicza: Zielona Góra.*

29 IX – 1 X – Weekend seniora z kulturą, wstęp do Muzeum bezpłatny dla osób w wieku 60+.

PAŹDZIERNIK

- 11 X** – Andrzej Żywień, dyrektor SP ZOZ Centrum Leczenia Dzieci i Młodzieży w Zaborze, przekazał do zbiorów Muzeum Ziemi Lubuskiej dokument datowany na 5 czerwca 1679 roku.
- 11 X** – *Talleyradowie – powrót* – otwarcie wystawy połączone z panelem dyskusyjnym oraz prezentacją publikacji Doroty de Talleyrand-Périgord *Wspomnienia z podróży 1852-1853*.
- 11 X** – W ramach Studium Wiedzy o Sztuce i Historii wykład dr. Arkadiusza Cincio i Tomasza Kowalskiego nawiązujący do wystawy *Etykieta wizytówką wina*.
- 11 X** – Dział Oświatowy MZL wziął udział w pracach jury wojewódzkiego etapu 21. edycji Ogólnopolskiego Konkursu Plastycznego Sztuka Osób Niepełnosprawnych pt. *Życie jest podróżą*.
- 25 X** – Otwarcie wystawy prac Pawła Napierały pt. *Obecne*.
- 25 X** – *Portret trumienny* – otwarcie wystawy połączone z wykładem dyrektora Muzeum w Międzyrzeczu, Andrzeja Kirmiela, pt. *Portret trumienny jako przykład kultury pierwszej Rzeczypospolitej*.
- 31 X** – Promocja publikacji *Honorowi Obywatele Miasta Zielona Góra w latach 1993-2023*, której wydawcą jest PTH Oddział w Zielonej Górze, redaktorem prof. Bogumiła Burda, a współautorami pracownicy MZL.

LISTOPAD

- 3 XI** – 16. edycja wieczoru wspomnień *Zielonogórskie Zadaszki*.
- 8 XI** – Otwarcie wystawy *Zapomniani bohaterowie i ich szable* ze zbiorów Pawła Komorowskiego połączone z wykładem bronioznawcy dr. Włodzimierza Kwaśniewicza.
- 8 XI** – Z okazji Święta Niepodległości koncert fortepianowy pieśni patriotycznych w wykonaniu Kamila Wrony.
- 12 XI** – *Zaduszki Jazzowe* – koncert organizowany przez Stowarzyszenie Wokół Kultury.
- 23 XI** – Koncert duetu Aleami Piano Duo w ramach *Jazzującego Muzeum*.
- 24 XI** – Gala Literacka organizowana przez Związek Literatów Polskich Oddział w Zielonej Górze i Towarzystwo Miłośników Zielonej Góry „Winnica”.
- 25 XI** – W ramach Green Town of Jazz koncert poświęcony twórczości Jerzego „Dudusia” Matuszkiewicza. Zagrało trio Andrzeja Jagodzińskiego.
- 28 XI – 15 XII** – Warsztaty edukacyjno-plastyczne – *Czar Bożego Narodzenia*.
- 28 XI** – Wizyta Svena Zubera, reprezentującego Radę Miasta Forst (Lausitz) ds. Oświaty, Zasobów Ludzkich i Kultury oraz Anety Bałuszek z Zakładu ds. Kultury, Turystyki i Marketingu, w związku z planowaną rozbudową Muzeum Sukiennictwa w Forst.
- 29 XI** – Spotkanie dotyczące wydania książkowego dziennika Doroty de Talleyrand-Périgord *Wspomnienia z podróży 1852-1853*. W programie wystąpienia: Katarzyny

- Grabias-Banaszewskiej – literaturoznawczynie, prof. Marka Biszczanika – autora przekładu, prof. Bogdana Idzikowskiego – socjologa kultury, a także występ uczniów PSM I i II stopnia im. M. Karłowicza w Zielonej Górze.
- 30 XI** – W ramach Studium Wiedzy o Sztuce i Historii wykład dr. Adriany Podmostko-Kłos pt. *Portret trumienny. Prawie wszystko, co chcielibyście wiedzieć...* oraz dr. Pawła Napierały pt. *„Oto ja, który mogę być tobą” – portret trumienny w polskiej sztuce współczesnej*.

GRUDZIEŃ

- 7 XII** – Otwarcie wystawy prac osób niepełnosprawnych *Życie jest podróżą* organizowanej przez PFRON.
- 15 XII** – Premiera książki Igora Myszkiwicza *O czarownicy i potworze. Zielonogórskie procesy o czary* wydanej przez Stowarzyszenie Forum Art.
- 19 XII** – Świąteczne spotkanie pracowników Muzeum, m.in. podsumowujące mijający rok pracy.
- 20 XII** – W ramach Studium Wiedzy o Sztuce i Historii *Przedmiotów „życie po życiu”*. Wykład Leszka Kania i dr. Jacka Gernata pt. *O twórczości Mariana Kruczka (1927-1983) i jego Galerii Autorskiej w Muzeum Ziemi Lubuskiej*.
- 20 XII** – *Jazzujące Muzeum* – koncert w wykonaniu Leszka Kułakowskiego Jazz Trio.

STYCZEŃ 2024

- 12 I** – Premiera książki Grzegorza Biszczanika *Zielona Góra od kuchni. Restauracje przedwojennego miasta*.
- 19 I** – Wernisaż prac Grażyny Michalak-Bazylewicz pt. *Cisza*.
- 24 I** – Promocja tomiku Ewy Kwaśniewicz pt. *Wędrowanie*.
- 29 I** – Briefing prasowy poświęcony sympozjum i podwójnemu wernisażowi wystaw. W briefingu wzięli udział: prof. dr hab. Paulina Komorowska-Birger – dyrektor Instytutu Sztuk Wizualnych UZ oraz Leszek Kania – dyrektor MZL.

LUTY

- 2 II** – Otwarcie wystaw *Wszystko jest pejzażem. Serbołużycki malarz Jan Buck* (prace z kolekcji Muzeum Serbołużyckiego w Budziszynie) oraz *Hommage à Jan Buck (IV): Wszędzie-Nigdzie-Dom* (prace 22 artystów z Instytutu Sztuk Wizualnych UZ). Wernisaże uświetnił koncert zespołu Mamada.
- 12 II** – Eliminacje do 48. Olimpiady Artystycznej dla młodzieży szkół średnich.
- 13-23 II** – Warsztaty edukacyjno-plastyczne pt. *W czasach dzielnych rycerzy i dam dworu*.
- 21 II** – Wizyta muzealników z Brandenburskiego Muzeum Włókiennictwa z Forst (Lausitz).
- 22 II** – Jubileusz 60-lecia Lubuskiego Towarzystwa Naukowego, okolicznościowa wystawa dokumentująca działalność LTN-u.
- 29 II** – Koncert zespołu The Epilogue w ramach *Jazzującego Muzeum*.

Opracowanie: E. Ćwilińska

2023 rok – Muzeum w liczbach

Emilia Ćwilińska

Działalność Muzeum skupiona jest głównie na gromadzeniu, zabezpieczeniu i opracowywaniu dziedzictwa kulturowego, jednak nie mniej ważnym zadaniem jest udostępnianie wiedzy o historii, tradycjach i zabytkach. Właśnie ono stwarza odbiorcom sprzyjające warunki do aktywnego uczestnictwa w kulturze. Aby realizacja tych zadań odbywała się na jak najwyższym poziomie pracownicy naszej instytucji podejmują liczne kroki doskonalące ich działalność, prowadzą prace badawcze i naukowe, biorą udział w konferencjach, wykładach, szkoleniach, publikują efekty twórczych dociekań.

Ponadto po rozbudowie i modernizacji oferta Muzeum dostosowywana jest do nowych warunków i możliwości. Dokonywane są zmiany, które pozwalają na jeszcze lepsze zaspakajanie potrzeb i oczekiwań zwiedzających. Duże znaczenie mają z sukcesem prowadzone działania na rzecz zwiększenia dostępności do naszej oferty osobom ze szczególnymi potrzebami. Służą temu m.in. plany tyflograficzne znajdujące się na każdej kondygnacji budynku, kontrastowe oznaczenia na schodach, audioprzewodniki, przenośne pętle indukcyjne oraz wydruki 3D wybranych obiektów muzealnych.

Atrakcyjne propozycje wystawiennicze, edukacyjne, muzyczne przyciągnęły w 2023 roku do Muzeum rekordową liczbę gości. Poniżej przedstawiamy, co podkreślam, w dużym skrócie wybrane skondensowane dane obrazujące efekty działań zespołu kustoszy. Szczegółowe informacje o archiwalnych, a także bieżących wydarzeniach odbywających się w Muzeum znajdują się na naszej stronie internetowej <https://mzl.zgora.pl> oraz publikowane są w kolejnych numerach „Museionu”.

ZBIORY	<ul style="list-style-type: none"> ✓ zwiększenie o 36 jednostek inwentarzowych w stosunku do roku 2022, łącznie obejmują na koniec 2023 roku 17 436 pozycji
FREKWENCJA	<ul style="list-style-type: none"> ✓ zwiedzający ogółem – 34 493 ✓ w grupach – 7729 ✓ młodzież szkolna – 5383 ✓ podczas Brytyjskiej Nocy w Muzeum – 2015
LICZBA WYSTAW	<ul style="list-style-type: none"> ✓ ekspozycje stałe – 12 ✓ wystawy czasowe – 25
DZIAŁALNOŚĆ OŚWIATOWO-EDUKACYJNA	<ul style="list-style-type: none"> ✓ lekcje muzealne – z 22 tematów 149 lekcji (3325 uczestników) ✓ dwutygodniowe warsztaty edukacyjno-plastyczne – 4 ✓ warsztaty edukacyjno-plastyczne podczas Brytyjskiej Nocy w Muzeum ✓ casting na dziewczynkę z obrazu Olgi Boznańskiej ✓ konkursy – 2
PRZEDSIĘWZIĘCIA CYKLICZNE	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Studium Wiedzy o Sztuce i Historii – 7 ✓ Oprowadzanie kuratorskie – 12 ✓ Brytyjska Noc w Muzeum ✓ Europejskie Dni Dziedzictwa ✓ Zielonogórskie Zaduszki ✓ Jazujące Muzeum – 4
DZIAŁALNOŚĆ WYDAWNICZA	<ul style="list-style-type: none"> ✓ pozycje książkowe – 4 tytuły ✓ czasopisma – 2 tytuły ✓ foldery – 1
POZOSTAŁE	<ul style="list-style-type: none"> ✓ wykłady, prelekcje, spotkania autorskie – 19 ✓ koncerty – 22 ✓ spektakle – 2
PROJEKTY	<ul style="list-style-type: none"> ✓ finansowane z Urzędu Miasta Zielona Góra realizowane we współpracy z TP MZL – 5 ✓ finansowane przez Zarząd Województwa Lubuskiego realizowane we współpracy z TP MZL – 1 ✓ finansowane przez Zarząd Województwa Lubuskiego – 3 ✓ finansowane przez PFRON-Warszawa – 1

KASA / TICKET OFFICE

Wszystko jest pejzażem
Serbołużycki malarz Jan Buck
ze zbiorów Muzeum Serbołużyckiego w Budziszynie
Więcej informacji o wystawie na s. 23-26

Jan Buck, *Błękitna martwa natura* (detal), 2000, tempera, papier,
ze zbiorów Muzeum Serbołużyckiego w Budziszynie